
БАТЛАВ:

ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧНЫ

.....

БОДЛОГО ЗОХИЦУУЛАЛТЫН

ГАЗРЫН ДАРГА

ЗӨВШӨӨРЧ, ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮҮРЭГ ХҮЛЭЭСЭН:

“ШАРЫН ГОЛ” ХК ЗАХИРАЛ

Б.МЭНДСАЙХАН

“ШАРЫН ГОЛ” ХК -НИЙ ДАРХАН УУЛ АЙМГИЙН ШАРЫН ГОЛ
СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИНЭ. ШАРЫН ГОЛЫН НҮҮРСНИЙ УУРХАЙН
ТӨСЛИЙН 2026 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ДУГААР : MV-001498

АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН РЕГИСТРИЙН ДУГААР : 2050374

ХЯНАСАН:

ХБОБЗГ-ЫН АХЛАХ ШИНЖЭЭЧ

Ц. ЖАРГАЛНЭМЭХ

БОЛОВСРУУЛСАН:

“ШАРЫН ГОЛ” ХК БАЙГАЛЬ

ОРЧНЫ МЭРГЭЖИЛТЭН

Б. АМАНГЕЛДИ

УУЛ УУРХАЙН ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН

ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЯНАЛТЫН ХУУДАС

Хянасан огноо	
Хянасан мэргэжилтэнгүүдийн хувийн дугаар	
Дүгнэлт • Шийдвэрийн төсөл • Ололт, амжилттай тал • Дутагдалтай сул тал • Шаардлага	

НЭГ. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД,

ТӨСЛИЙН ТУХАЙ ТОВЧ МЭДЭЭЭЛЭЛ

• Байгууллагын нууцын тухай хуулийн 6.1 болон 6.2-ыг үндэслэн дагуу тухайн төслийн хуулийн этгээд мэдээллийн төрлийн харгалзах мөр, багананд мэдээллийг товч хэлбэрээр үнэн зөв оруулах.

• Тухайн төсөлд хамааралгүй мэдээллийг “*хамааралгүй*” гэж бөглөнө.

• 1.2.7 дахь хаалтын дараах зориулалт гэдэгт уурхайн хаалтын дараа нөхөн сэргээсэн газрыг бэлчээр, газар тариалан, агуулах, олон нийтэд зориулсан үйлдвэр, үйлчилгээ гэх мэт тухайн газрыг эдийн засгийн эргэлтэнд оруулахаар төлөвлөж буй бол орон нутагтай урьдчилан тохиролцсон чиглэлийг оруулах.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
1.1	1. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр	ШАРЫН ГОЛ ХК
	2. Аж ахуйн нэгжийн улсын бүртгэлийн дугаар	21/416Р- 2050374
	3. Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны чиглэл	УУЛ УУРХАЙ

	4. Аж ахуйн нэгжийн харъяаллын хаяг	Дархан Ууул аймаг, Шарын гол сум, Санжинт баг Шарын гол ХК
	5. Захирлын нэр, утас, цахим хаяг	Б.Мэндсайхан Mendsaikhan@sharyngol.mn
	6. Холбогдох мэргэжилтний нэр, утас, цахим шуудангийн хаяг	Б.Амангелди Amangeldi@sharyngol.mn 99010414
1.2	1. Төслийн нэр	Шарын гол нүүрсний уурхай
	1. Төслийн харъяаллын байршил	ДУА, Шарын гол сум
	3. Төслийн ангилал а. нүүрс, алт, жонш, төмрийн хүдэр гэх мэт б. ил уурхай, далд уурхай, шороон орд в. баяжуулах үйлдвэр	1. Чулуун нүүрсний орд 2. Ил уурхай
	4. Төсөл эхэлсэн огноо	1965.04.06
	5. Төсөл хэрэгжих хугацаа	28 жил
	6. Уурхайн хаалт эхлэх огноо	-
	7. Хаалтын дараах зориулалт	
	8. ТЭЗҮ баталсан огноо	2022
	9. Урьд оны бүтээгдэхүүний нийт хэмжээ /дундаж/	1.700.000
	10. Ажилчдын тоо	702
	11. Тухайн жилийн ажлын ерөнхий төлөвлөгөө	1.700.000
	12. Тухайн төсөлд хамраах дэд бүтэц • замын урт, эхлэл, төгсгөлийн цэг, чиглэл;	

	• шатахуун түгээгүүрийн тоо	ШТС -2
	• шатахуун агуулахын агууламжийн хэмжээ	4 ш
	• тэслэх, дэлбэлэх бодисын үйлдвэрийн хүчин чадал гэх мэт	600 ТН
		Тэсэлгээний агуулахтай

ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛЭЭР ОЛГОГДДОГ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ, ДҮГНЭЛТ, ЛАВЛАГААНЫ ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ

- Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай 2.3-ыг үндэслэн хуулийн этгээд тусгай зөвшөөрөлтэй холбогдох доорх мэдээллийг үнэн зөв оруулах.
- Тусгай зөвшөөрөл, үнэлгээ, дүгнэлтийг баталсан хуулийн этгээд, дугаар, огноог оруулах
- Доорх хүснэгтийн 2.1.9, 2.1.10-т тусгагдсан холбогдох 7 материалын хуулбарыг байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд зайлшгүй хавсаргах. Мэдээлэл оруулах багананд хавсралтын нэрийг оруулах.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
2.1	1. Тусгай зөвшөөрлийн төрөл /ашигт малтмал/ Дугаар Хүчинтэй хугацаа Талбай	 1498А 2037 он 1767.19 га
	2. Тусгай зөвшөөрлийн төрөл /химийн бодис ашиглах/ Дугаар Хүчинтэй хугацаа	

3. Химийн бодисын агуулгад хийсэн мэргэжлийн хяналтын газрын тодорхойлолт	
4. Галын дүгнэлтийн огноо, дугаар	2025.03.
5. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий үнэлгээний огноо, баталсан хуулийн этгээд	2023 он
6. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний огноо, баталсан хуулийн этгээд	2024.10
7. Ус ашиглалтын дүгнэлтийн огноо	2025.7.15
8. Тухайн жилийн уулын ажлын батлагдсан төлөвлөгөөний огноо	2025.12
9. Батлагдсан уулын ажлын төлөвлөгөөний 1.1, 1.5, 1.7, 1.9, 1.10, 1.11 дэх маягтыг хавсаргах	
10. ТХГН-ын тухай хууль, Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулиар тогтоосон хамгаалалтын бүсийн хилийн заагтай давахцсан эсэхийг тодорхойлсон лавлагааг хавсаргах	Давхцалтай 60 га талбайг хасалт хийлгэсэн
11. Тухайн жилд баримтлах стандартын дугаар • Үндэсний • Олон улсын	MNS ISO 450001

ГУРАВ. ХИМИЙН БОДИСЫН ЭРСДЭЛ, ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

- Байгаль орчин ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны 01 дүгээр сарын 06-ны өдрын А-05 тоот тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын 2 дугаар хавсралтанд тусгагдсанг тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний агуулгад заагдсны дагуу химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө, хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний хэсгээс холбогдох доорх мэдээллийг оруулах

- Тухайн жилд олон төрлийн химийн бодис ашиглахаар бол байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд хавсралтаар оруулж хүснэгтийн 3.1.1-д хавсралтын нэрийг дурдах /хэмжих нэгжийг дурдсан байх шаардлагатай/

- Химийн бодисын эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөөнд дараах мэдээллийг бүрэн тусгасан тохиолдолд 3.1.2-ын мэдээлэл оруулах хэсэгт **“хангалттай”** гэсэн дүгнэлтийг оруулна.

- урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ
- эрсдлийн үед авах арга хэмжээ
- учруулсан хор уршгийг зайлуулах, бууруулах арга хэмжээ
- хохирлын нөхөн төлбөрийг тооцох арга хэмжээ

- Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тухайн жилд гарах ахуйн хатуу болон шингэн хог хаягдлыг хэрхэн устгах, зайлуулах арга хэмжээ, давтамж, мониторингийн арга хэмжээг тусгах, хуванцар, резинен материал /дугуй, сав баглаа боодол/ зэрэг хог хаягдлыг дахин ашиглах цэгт хүргэх хуваарь, аюултай хог хаягдлыг хадгалах агуулах арга хэмжээг төлөвлөх шаардлагатай.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
3.1	1. Тухайн жилд ашиглах химийн бодисын нэр, хэмжээ /хэмжих нэгж/	Ажилласан масло 150 тн
	2. Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	
3.2	1. Шатах тослох материалын нэр хэмжээ /хэмжих нэгж/ агуулах байгаа эсэх	600 тн хүчин чадалтай түлшний агуулах
	2. Тэслэх, дэлбэлэх бодисын нэр хэмжээ /хэмжих нэгж/ агуулах байгаа эсэх	Имүүс-30 тн, анфо-30, агуулахад бэлэн байгаа
3.3.	1. Тухайн жилийн хог хаягдлын жилийн дундаж хэмжээ /хэмжих нэгж/ • Ахуйн хог хаягдал /хатуу, шингэн/ • Үйлдвэрийн хог хаягдал /хатуу, шингэн/	150 тн ашигласан масло.

	Аюултай хог хаягдал	Ахуйн хаягдлыг сумын хот тохижуулахдаа гэрээ хийнэ.
	2.Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх тухайн жилийн арга хэмжээний төсөв	Гэрээний дагуу төлбөр тооцоо хийнэ.

ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨСӨВ

• Доорх хүснэгтийн 4.12 - 4.1.7 –д тусгагдсан тухайн жилийн арга хэмжээний төсвийн нийлбэр нь 4.1.1 –д тусгагдана.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
4.1	1. Тухайн жилийн байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний нийт төсөв	84.2 сая
	2. Нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төсөв /технологийн зөв шийдэл/	Үйлдвэрлэлийн зардалд тооцно 35.5 сая Тоожилтыг усалгаа хийж дарах
	3. Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төсөв	10.0 сая
	4. Нөхөн сэргээх арга хэмжээний төсөв /техникийн, биологийн/	40.0 сая
	5. Дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээний төсөв	10.0 сая
	6. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах төсөв	ИНХурлыг хуралдуулж, үйл ажиллагааны тайлан хэрэгжилтийг тайлагнана. 0.5 сая

	7. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний төсөв	1.0 сая
	8. Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлийг нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төсөв	Илэрсэн олдворуудыг сумын байцаагчтай хамтран үзлэг хийх. 0.5 сая
	9. Тухайн жилийн орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн нийт төсөв	5.0 сая

ТАВ. МЕТА МЭДЭЭЛЭЛ

- Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 39.1.7-д заасныг үндэслэн төсөл хэрэгжүүлэгчээс доорх хүснэгтэнд тусгагдсан төслийн дэд бүтэц, нөхөн сэргээх, дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний цар хүрээ, орчны хяналт шинжилгээний цэгэн мэдээллийг тусгасан мета мэдээллийг цаасанд өнгө будаг, таних тэмдэгээр буулгасан хэлбэрээр болон файл хэлбэрээр тайланд хавсаргах.

- Доорх хүснэгтийн мэдээллийг бүрэн тусгасан эсэхийг шалгах баганыг шинжээч бөглөнө.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээллийг бүрэн тусгасан эсэхийг шалгах багана
5.1	Зурган мэдээлэлд тусгах мэдээлэл 1. Тосгон 2. Дэд бүтэц (зам, өндөр хүчдэл, цахилгаан сүлжээ, шугаман хоолой, станцын байршил, хашаа, тусгаарлагч, үерийн хамгаалалтын далан, аянга зайлуулагч гэх мэт) 3. Хог хаягдлын цэгийн байршил 4. Хог хаягдлын агуулахын байршил 5. Хог хаягдлын далан 6. Химийн бодисын агуулахын байршил 7. Орчны хяналт шинжилгээний дээж авах хяналтын цэгийн байршил 8. Тухайн жилд хуулах хөрс 9. Гадаад, дотоод овоолго 10. Техникийн нөхөн сэргээлтийн талбай 11. Биологийн нөхөн сэргээлтийн талбай 12. Гүний худгийн байршил	

	13. Дүйцүүлэн хамгааллын байршил	
--	----------------------------------	--

**ЗУРГАА. ТУХАЙН ЖИЛИЙН АРГА ХЭМЖЭЭНЭЭС БАЙГАЛЬ ОРЧИНД
ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨЛЛИЙН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХЯНАЛТЫН ХУУДАС**

- Байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан нөлөөллийн дүн шинжилгээний хэсгээс доорх хүснэгтийн А, Б, В, Г дэхь багананд “**тодорхойлсон**”, “**тодорхойлоогүй**” “**хамааралгүй**” гэсэн 3 төрлийн хариултаас сонгож бөглөх.
- Дүгнэлт гэсэн багана дахь дүгнэлтийг байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнийн нөлөөллийн дүн шинжилгээний хэсэгт Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн яамны мэрэгжилтэн дүгнэлт гаргана.

Нөлөөллийн ангилал	А. Тооцон эсэх	Б. Нөлөөллийн цар хүрээг тодорхойлсон эсэх	В. Нөлөөллийн эрчмийг тодорхойлсон эсэх	Г. Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацааг тодорхойлсон эсэх	Дүгнэлт
6.1.Хөрсөнд үзүүлэх нөлөөлөл - Бохирдуулах - Эвдэх - Доройтуулах		Тодорхойлсон			
6.2. Гадаргын болон гүний усанд үзүүлэх нөлөөлөл - Бохирдуулах		Тодорхойлсон			

- Нөөцийг бууруула х					
6.3.Амьтан, ургамалд үзүүлэх нөлөөлөл - амьдрах орчинг хуваах - амьдрах орчинг доройтуу лах - амьдрах орчинг хомсдуул ах - нөөцийг бууруула х		Тодорхойлсон			
6.4. Агаарт үзүүлэх нөлөөлөл - Бохирду улах - тоос		Тодорхойлсон			
6.5. Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлс - Хамгаала х - Нүүлгэн шилжүүл эх		Тодорхойлсон			

ДОЛОО. БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ДҮН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХЯНАЛТ

- Төсөл хэрэгжүүлэгч нь доорх хүснэгтийн “А” багананд байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээг тоогоор илэрхийлэх
- Төсөл хэрэгжүүлэгч нь доорх хүснэгтийн “Б”, “В”, багананд байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээний шалгуур үзүүлэлт, хэмжих нэгжийг тогтоосон эсэхэд “**тийм**”, “**үгүй**” хариулт өгнө.
- Доорх хүснэгтийн “Г” багананд байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээний шалгуур үзүүлэлт, хэмжих нэгжийг оновчтой тогтоосон эсэхэд Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн мэргэжилтэнүүд “**хангалттай**” “**хангалтгүй**” гэсэн дүгнэлт өгнө.

Тухайн жилийн байгаль хамгаалах арга хэмжээний чиглэл	А. Тоо	Б. Шалгуур үзүүлэлтийг тогтоосон эсэх	В. Шалгуур үзүүлэлтийн хэмжих нэгжийг тогтоосон эсэх	Г. Дүгнэлт
7.1. Нөлөөллөөс урьдчлан сэргийлэх зайлуулах арга хэмжээ	3	Тийм		
7.2. Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	3		Тийм	
7.3. Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	3.6 га	Тийм		
7.4. - Техникийн/ га - эзэлхүүн - - Биологийн /га	100мян м3 3.6 га			
7.5. Дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээ	2.0 га	Тийм		
7.5 Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах арга хэмжээ				
7.6Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлийг нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээ		Тийм		

7.7 Байгаль орчны менежментин удирдлага зохион байгуулалтын арга хэмжээ				
---	--	--	--	--

НАЙМ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ

ХЯНАЛТЫН ХУУДАС

• Төсөл хэрэгжүүлэгч нь доорх хүснэгтийг “А, Б, В, Г” багананд байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгагдсан арга хэмжээг тоогоор илэрхийлэх

Хяналт шинжилгээний дээж	А. Дээж авах цэгийн тоо		Б. Дээж авах цэгийн байршил	В. Давтамж	Г. Төсөв
8.1. Хөрс	1		Карьер	4	3.000.000
8.2. Ус	1		Шүүрлийн ус	4	3.000.000
8.3. Амьтан					
8.4. Ургамал					
8.5. Агаар	1		Карьер	4	3.000.000

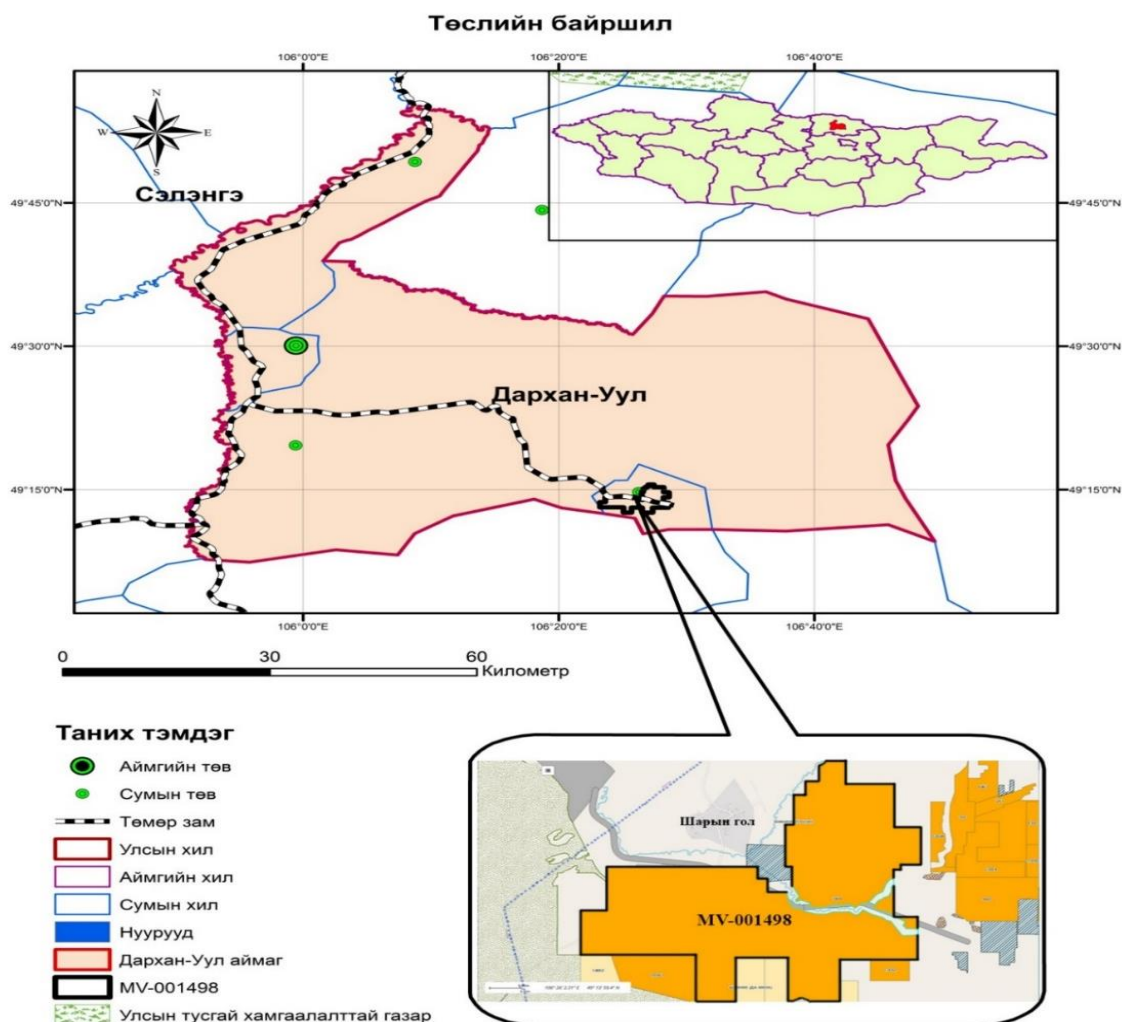
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. MV-001498 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн солбицол.....	2
Хүснэгт 2. Нөхөн сэргээлтийн ажлын тооцоо	13
Хүснэгт 3. Дүйцүүлэн хамгаалах ажилд шаардагдах зардал.....	15
Хүснэгт 4. 2026 онд агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад хийгдэх ажил.....	18
Хүснэгт 5. Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх ажил.....	19
Хүснэгт 6. Газар болон хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад хийгдэх ажлууд .	33
Хүснэгт 7. Тэрбум мод тарих хөтөлбөр	21
Хүснэгт 8. Ургамал болон амьтанд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, хамгаалах ажлууд	34
Хүснэгт 9. Хог хаягдлын менежментээр хэрэгжүүлэх ажил	23
Хүснэгт 10. Орчны хяналт шинжилгээний үзүүлэлтүүд	24
Хүснэгт 11. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын ажлын зардал.....	25
Хүснэгт 12. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнах хуваарь, зардлын задаргаа	45
Хүснэгт 13. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангахад шаардагдах зардлын нэгтгэл.....	26

ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

Шарын голын нүүрсний орд газар нь Улаанбаатар хотоос хойш 215 км, Эрдэнэт хотоос зүүн тийш 175 км, Дархан хотоос зүүн урагш 45 км зайтай Дархан-Уул аймгийн Шарын гол сумын нутагт оршдог.

“Шарын гол” хувьцаат компаний эзэмшилд байгаа Шарын голын нүүрсний ордын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбай нь монгол орны нутгийн төв дунд улс төр, эдийн засгийн, соёл шинжлэх ухааны олон улсын өндөр ач холбогдол бүхий нийслэл Улаанбаатар, Дархан хот болон ОХУ - Монгол Улс - БНХАУ-ыг холбосон төмөр зам, авто хөстгийн замын дэргэд байдгаараа чухал ач холбогдолтой.

Зураг 1. Ордын байршлын тойм зураг

MV-001498 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн солбицол

№	Уртгар	Өргөрөг	№	Уртгар	Өргөрөг
1	106° 27' 26.2"	49° 15' 31.91"	56	106° 28' 23.17"	49° 13' 28.21"
2	106° 27' 26.2"	49° 15' 14.91"	57	106° 28' 19.81"	49° 13' 30.79"
3	106° 28' 12.21"	49° 15' 14.91"	58	106° 28' 21.91"	49° 13' 33.35"
4	106° 28' 12.21"	49° 14' 42.91"	59	106° 28' 12.58"	49° 13' 36.88"
5	106° 28' 37.21"	49° 14' 42.91"	60	106° 28' 11.15"	49° 13' 36.88"
6	106° 28' 37.21"	49° 14' 15.71"	61	106° 28' 11.15"	49° 13' 37.44"
7	106° 28' 17.82"	49° 14' 15.94"	62	106° 28' 7.14"	49° 13' 38.96"
8	106° 28' 17.71"	49° 14' 11.91"	63	106° 28' 3.58"	49° 13' 40.88"
9	106° 28' 11.2"	49° 14' 11.91"	64	106° 27' 59.74"	49° 13' 40.95"
10	106° 28' 11.2"	49° 13' 36.92"	65	106° 27' 49.76"	49° 13' 43.74"
11	106° 28' 34.2"	49° 13' 36.92"	66	106° 27' 56.93"	49° 13' 49.45"
12	106° 28' 34.2"	49° 13' 5.91"	67	106° 28' 0.71"	49° 13' 50.45"
13	106° 27' 20.2"	49° 13' 5.91"	68	106° 28' 1.16"	49° 13' 51.32"
14	106° 27' 20.2"	49° 12' 34.92"	69	106° 28' 3.4"	49° 13' 51.71"
15	106° 26' 52.31"	49° 12' 34.92"	70	106° 28' 5.84"	49° 13' 52.36"
16	106° 26' 44.67"	49° 12' 36.97"	71	106° 28' 6.65"	49° 13' 53.03"
17	106° 26' 43.41"	49° 12' 36.98"	72	106° 28' 8.65"	49° 13' 55.77"
18	106° 26' 35.56"	49° 12' 34.92"	73	106° 28' 8.61"	49° 13' 58.34"
19	106° 26' 31.2"	49° 12' 34.92"	74	106° 28' 8.85"	49° 13' 59.46"
20	106° 26' 31.2"	49° 13' 6.92"	75	106° 28' 11.16"	49° 14' 0.58"
21	106° 25' 41.2"	49° 13' 6.92"	76	106° 28' 11.16"	49° 14' 4.58"
22	106° 25' 41.2"	49° 12' 34.92"	77	106° 28' 7.78"	49° 14' 4.64"
23	106° 25' 3.2"	49° 12' 34.92"	78	106° 28' 3.77"	49° 14' 1.11"
24	106° 25' 3.2"	49° 13' 8.92"	79	106° 28' 1.11"	49° 13' 55.48"
25	106° 23' 13.2"	49° 13' 8.92"	80	106° 27' 54.66"	49° 13' 53.26"
26	106° 23' 13.21"	49° 13' 41.92"	81	106° 27' 47.39"	49° 13' 47.27"
27	106° 23' 38.21"	49° 13' 41.92"	82	106° 27' 39.26"	49° 13' 45.99"
28	106° 23' 38.21"	49° 14' 13.91"	83	106° 27' 34.43"	49° 13' 43.19"
29	106° 26' 2.21"	49° 14' 13.91"	84	106° 27' 29.28"	49° 13' 46.38"
30	106° 26' 2.21"	49° 14' 4.91"	85	106° 27' 19.51"	49° 13' 44.82"
31	106° 26' 11.2"	49° 14' 4.91"	86	106° 27' 16.89"	49° 13' 45.92"
32	106° 26' 11.2"	49° 13' 54.91"	87	106° 27' 10.2"	49° 13' 45.32"
33	106° 26' 29.86"	49° 13' 54.91"	88	106° 27' 4.78"	49° 13' 42.96"
34	106° 26' 29.85"	49° 13' 54.82"	89	106° 27' 2.99"	49° 13' 44.22"
35	106° 26' 29.67"	49° 13' 54.45"	90	106° 26' 58.86"	49° 13' 43.4"
36	106° 26' 31.35"	49° 13' 50.12"	91	106° 26' 50.13"	49° 13' 44.66"
37	106° 26' 32.54"	49° 13' 46.97"	92	106° 26' 51.13"	49° 13' 47.09"
38	106° 26' 36.61"	49° 13' 43.44"	93	106° 26' 42.93"	49° 13' 49.41"
39	106° 26' 43.41"	49° 13' 43.36"	94	106° 26' 38.41"	49° 13' 47.94"
40	106° 26' 45.93"	49° 13' 41.37"	95	106° 26' 37.15"	49° 13' 49.51"
41	106° 26' 57.38"	49° 13' 39.41"	96	106° 26' 40.8"	49° 13' 51.98"
42	106° 27' 6.75"	49° 13' 39.24"	97	106° 26' 35.44"	49° 13' 58.79"
43	106° 27' 12.71"	49° 13' 40.84"	98	106° 26' 34.21"	49° 13' 59.3"
44	106° 27' 29.33"	49° 13' 41.05"	99	106° 26' 34.21"	49° 14' 13.91"
45	106° 27' 34.47"	49° 13' 38.67"	100	106° 26' 28.2"	49° 14' 13.91"

46	106° 27' 37.1"	49° 13' 38.72"	101	106° 26' 28.2"	49° 14' 44.92"
47	106° 27' 41.82"	49° 13' 42.47"	102	106° 26' 36.21"	49° 14' 44.92"
48	106° 27' 49.96"	49° 13' 39.28"	103	106° 26' 36.21"	49° 15' 6.92"
49	106° 28' 0.95"	49° 13' 36.61"	104	106° 26' 47.21"	49° 15' 6.92"
50	106° 28' 4.07"	49° 13' 34.73"	105	106° 26' 47.21"	49° 15' 16.91"
51	106° 28' 8.51"	49° 13' 34.06"	106	106° 27' 0.2"	49° 15' 16.91"
52	106° 28' 19.5"	49° 13' 23.37"	107	106° 27' 0.2"	49° 15' 28.52"
53	106° 28' 34.08"	49° 13' 23.81"	108	106° 27' 2.22"	49° 15' 28.51"
54	106° 28' 34.08"	49° 13' 27.6"	109	106° 27' 6.4"	49° 15' 31.08"
55	106° 28' 31.24"	49° 13' 28.14"	110	106° 27' 6.4"	49° 15' 31.91"

Энэ ордыг олборлож эхэлснээс хойш 50 шахам жил болж төвийн районы нийслэл Улаанбаатар, Дархан, Эрдэнэт зэрэг эдийн засгийн томоохон хот суурин, аймаг, орон нутгийн энергийн түлшний хэрэгцээг хангаж байдаг юм.

MV-001498 дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг 1826.18 га хэмжээтэй талбайд /одоогоор 1767.19 га болсон/ ашигт малтмал ашиглахаар 2009 оны 7-р сарын 03-д “Шарын гол” ХХК 30 жилийн хугацаатайгаар авсан байна. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн солбицлуудыг доорх хүснэгтэнд үзүүлэв.

2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1 Газрын гадарга, усан сүлжээ, цаг уур

Шарын голын нүүрсний орд газар нь Орхон-Сэлэнгийн сав газрын зүүн өмнөд хэсэгт Хан Хэнтийн нурууны салбар уулсын зах хэсэгт 800-1000 метр хүртэл өргөгдсөн ойт хээрийн бүсэд оршино. Ордын орчны уур амьсгал нь хахир хүйтэн өвөл, хавартай, чийглэгдүү сэрүүн зун намартай эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай.

Хүйтэн ба дулааны улирал: Салхины ноёлох чиглэлийг авч үзвэл өвлийн саруудад өмнө чиглэлүүдийн, хаврын саруудад баруун хойноос зүүн хойд, зуны саруудад баруун өмнөөс зүүн хойд чиглэлүүдийн, намрын улиралд баруун өмнөөс зүүн хойд чиглэлүүдийн давтагдал 9.7-29 % ноёлж байдаг ба өвөл намар зуны саруудад 2.5-5.0 м/с, хаврын сард 4.3-6.4 м/с байдаг.

Нарны гийгүүлэл уурхайн орчимд жилдээ 2585 цаг байдаг ч түүний хоног сарын хуваарилалт нь нарны өндөр, улирал, үүлшил зэргээс хамаарна. Зуны саруудад 240-270 цаг, өвлийн саруудад 140-190 цагийн гийгүүлэлттэй байдаг. Нүүрсний орд газарт дулаан хүйтний нөхцөл болох жилийн дундаж агаарын температур -0.9°C байдаг бөгөөд хамгийн дулаан 7 дугаар сард 18.8°C, хамгийн хүйтэн 1 дүгээр сард -25°C. Үнэмлэхүй их халуун 39.4°C, үнэмлэхүй хамгийн их хүйтэн -43°C хүрч байжээ. Энэ бүс нутагт жилдээ 260-300 мм хур

тунадас орж байдгийн 90 % гаруй нь зөвхөн дулааны улиралд унана. Агаарын харьцангуй чийгшил нь температурын эсрэг явцтай, жилдээ 66% байдаг нь уг район нь чийглэгдүү гэдгийг харуулж байна. Харьцангуй чийг өвлийн саруудад хамгийн их 72-78%, дараагийн их хэмжээ зуны саруудад 56-66%, хавар 39.8-49% байдаг.

Шарын голын нутаг дэвсгэрт хөрсний хөлдөлт гэсэлт нь тухайн жилийн цаг агаарын хүчин зүйлээс шалтгаалдаг. Хөрсний хөлдөлт дунджаар 10 дугаар сарын 15-наас эхлэн хөрсний гүн рүү хөлдөлт нэвчиж дараа жилийн 5 дугаар сарын 20 хүртэл нийтдээ хөрсний гадарга хавьд 207 хоног хөлдөлттэй байдаг. Хөрсний гэсэлт дунджаар 4 дүгээр сарын 10-наас 6 дугаар сарын 15-ны хооронд явагдана. Хөрсний хөлдөлтийн гүн нь хөрсний чийг, механик бүрэлдэхүүнээс хамаарч шавар шавранцарт 2.7 м, элсэнцэрт 2.9 м, элсэнд 3.4 м, хайрга, хайрганцар хөрсөнд 3.8 м тус тус байх боловч уурхайд үүнээс бага байдаг.

Ус зүй: Нүүрсний уурхайн дэргэдүүр Шарын гол урсдаг бөгөөд энд Шаазгайт, Буянт, Хавчуугийн жижиг голууд цутгадаг. Эдгээр голууд нь тухайн орчны экологи, эдийн засгийн чухал нөлөөтэй. Нүүрсний уурхайн үйл ажиллагаатай холбогдон Шарын голын үндсэн гольдролыг 2 км орчим газар шилжүүлэн урсгасан байна. Шарын гол нь Хэнтийн нурууны салбар уулсаас эх авч 2930 км² талбайгаас усжин 200 орчим км урсаж Орхон голд цутгана. Голын өргөн нь өргөн хэсэгтээ 200-25 м, гүн нь 0.20 - 0.80 м байдаг. Шарын голын тэжээгдлийн эх үүсвэрийн 20 гаруй хувийг хөрсний ус, үлдсэн хувийг хур тундасны ус эзлэх тул усны горимын хэв шинж хаврын шар ус, зуны хур борооны үерийн горимтой голд хамааруулдаг.

Шарын голын усны химийн найрлагын голлох эх сурвалж нь голын сав газрын уулын чулуулаг хөрс юм. Шарын голын ус нь химийн найрлагын хувьд гидрокарбонатын ангийн кальцийн бүлгийн дунд зэргийн эрдэсжилт хатуулагтай усанд хамрагдана.

2.2 Ургамал, амьтны ертөнц

Шарын голын нүүрсний уурхайн эдэлбэр нь уулт - ойт хээрийн бүсэд Хавчуу, Шаазгайт, Шарын голын бэлчир хавийг хамран бэсрэг уулсын хоорондох хөндийд 900-1000 м хүртэлх үнэмлэхүй өндөрт оршино. Энэ орчмын уулс, ухаа гүвээ, талархаг дэнж газраар хар хүрэн хөрс, голын татам, хотос нам газраар нугын ба нугат - намгийн хөрс, нугархаг газрын захаар нугат - хүрэн хөрс, нарс-хус, шинэс-хусан холимог ойд ойн бараан хөрс, түүний эргэн тойронд хар шороон хөрстэй байна.

Амьтан, ургамал: Шарын голын нүүрсний орд газар нь экологи газар зүйн хувьд ойт, уул хээрийн бүслүүр гэж нэрлэж болох өвөрмөц ландшафтыг үүсгэжээ. Уулын энгэр хажуугийн

болон ойт хээрийн бүс ээлжлэн солигдож байдаг. Ой мод нь уулын арын хажуу дагуу ургах ба хээрийн бүс нь уулын өвөр, энгэр бэл, уулс хоорондын хөндий хоолойгоор ажиглагдаж байдаг. Уг нутаг нь Монгол орны хангай бүсийн шинжийг илэрхийлсэн, ургалт харьцангуй шигүү 1м² талбайд ургасан ургамлын тоо 60-100, өндөр нь 4-14 см хооронд хэлбэлзэж байна.

Энд Хангайн хэв шинжийн нам уулсын нийлмэл цэцэгтэн, үетэн, буурцагтнаас гадна холтсон цэцэгтэн, тэргүүлэгч цэцэгтэн гэх зэрэг ерөнхийдөө түгээмэл байдаг овгууд нэлээд чухал үүрэг гүйцэтгэнэ.

Шарын голын районы амьтны аймаг баян, төрөл зүйл олонтой төвийн болон ойт хээрийн бүсийн хөхтний бүлгэмдэл, олон зүйлийн туурайтан, махан идэштэн оршдог нутаг юм. Төрөл бүрийн олон наст ургамал, үетнээс шивээт хялгана, хазаар өвс, хиаг, ерхөг, ботууль түүнчлэн агь, бударгана, цахилдаг зэрэг ургамал зонхилж ургана.

2.3 Бүс нутгийн хөгжил, зам харилцаа, дэд бүтэц

Монгол Зөвлөлтийн хайгуулын баг 1958-1960 онд Шарын голын нүүрсний орд газрыг нээж илрүүлэн ашиглалтын нөөцийг тогтоосноор 1961 оны 10-р сарын 17-нд уурхайн тосгоны анхны суурийг тавьж, улмаар 1962 онд Шарын гол хот байгуулагдсан.

Шарын гол сум нь Хэнтийн нурууны салбар Дархан-Уулын өвөрт далайн түвшнээс дээш 920 м өндөрт оршдог, 16060 га нутаг дэвсгэртэй, 8 мянган хүн амтай, 2000 өрхтэй, 16.0 мянган толгой мал бүхий 1600 гаруй өрх хөдөө амьдардаг. Шарын гол сум зүүн болон зүүн урд талаараа Сэлэнгэ аймгийн Баянгол, Мандал сум, бусад талаараа Дархан-Уул аймгийн Хонгор сумтай хиллэдэг. Улаанбаатар хотоос 210 км, Дархан-Уул аймгаас 75 км авто замаар холбогдсон, Дархан-Шарын голыг холбосон станц, 109.5 км урттай төмөр зам, 1900 тн дизель түлш, бензин хадгалах нефтийн 4 агуулах бүхий орчин үеийн холбоо мэдээллийн сүлжээнд холбогдсон дэд бүтэц хөгжсөн томоохон суурин юм.

Тус суманд нүүрсний томоохон уурхайнуудын нэг Шарын гол ХК, Дулаан Шарын гол ХК, алт олборлолтын уурхайнууд, худалдаа нийтийн хоолны чиглэлээр үйлчилгээ явуулдаг 130 гаруй аж ахуйн нэгж, байгууллагууд ажиллаж байна.

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Дотоод овоолгын зарим хэсэгт бохир хөрс болон чулуулгийн өөрийн шаталт явагдаж байдаг хүйтний улиралд утааны хэмжээ нэмэгддэг. “Энверонментал комплайнс” компаниар

хийлгэсэн “Байгаль орчны аудит” –ын дүгнэлт, зөвлөмжийн дагуу агаарын бохирдлыг бууруулах ажлыг 2021 оны бизнес төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлж ажиллана.

3.1 Агаарын чанарт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл

Хуурайшилт ихтэй улиралд зам талбайг тогтмол усан зөвхөн зөвшөөрөгдсөн замаар тээвэрлэлт явуулж, олон салаа зам гаргахгүй байх тал дээр анхааран ажиллаж байна. Уурхайн замаар зорчих хурдны хязгаарыг тогтоож, зөвхөн уурхайд мөрдөгддөг замын хөдөлгөөний нэмэлт дүрмүүдийг баримтлан ажиллах ба 2024 онд 4 цэгээс улирал болгон агаар, тоосны шинжилгээ хийлгэж ажиллахаар төлөвлөж байна.

Ил уурхайн уурхайлалтын үйл ажиллагааны явцад хөрс хуулалт, тээвэрлэлт, өрөмдлөг тэсэлгээ, ил задгай хөрснөөс хийссэн тоос нь орчны агаарыг боирдуулах эх үүсвэр болох юм. Мөн хуурайшилт ихтэй хавар, намрын улиралд агаарт дэгдэх тоосны хэмжээ харьцангуй ихсэх шинж чанартай байна.

3.2 Хөрсний эвдрэл, элэгдэлд үзүүлэх гол сөрөг нөлөөлөл

Үржил шимт хөрсийг хуулан овоолго үүсгэн технологийн дагуу хадгалж, нөхөн сэргээлтэнд эргүүлэн ашиглаж эргэлтэнд оруулахаас гадна хөрсний хүнд метал, хөрсний био ялзмагын шинжилгээ өгч ажиллана. Мөн 5 цэгээс цацрагийн шинжилгээ өгч Дархан - Уул аймгийн Мэргэжлийн хяналтын цацрагийн байцаагчаар дүгнэлт гаргуулан ажиллах төлөвлөгөөтэй байна.

3.2 Усан орчинд үзүүлэх нөлөөлөл

УУРХАЙН ТАЛБАЙН УС ЗАЙЛУУЛАЛТ, ТООЦОО

Гидрогеологийн судалгааг “Шарын гол” ХК-ийн захиалгаар 2011 онд “Мэнхантахилга” ХХК –ний гидрогеологич МУ-н зөвлөх инженер гидрогеологийн Б.Баасанжав хийж гүйцэтгэсэн. Шарын голын ордын Шарын голын хэсэгт гидрогеологийн нэг цооног өрөмдөж шавхалтын туршилтын ажлыг хийсэн. Судалгааны хүрээнд дараах ажлуудыг гүйцэтгэсэн. Үүнд:

1. Маршрутын судалгаа 2. Ил уурхайн баруун хэсэгт хайгуулын цооног өрөмдсөн талбайд чулуулгийн тархалт 3. Усны илэрцийн тэмдэглэл хийсэн.

Шарын голын нүүрсний ил уурхайд орж ирэх хур тунадас, болзошгүй үерийн усны хэмжээ

Олон жилийн дунджаар 260-300 мм хур тунадас унадаг. Хур тунадас нь ихэвчлэн богино хугацаанд аадар борооны хэлбэрээр унах бөгөөд сүүлийн жилүүдэд нийт хур

тунадасны 70-90% нь 8-9-р сард орж байна. Шарын голын цаг уурын станцын сүүлийн 10 жилийн ажиглалтаас үзэхэд жилд аадар бороо 5-12 удаа, 34-50.8 мм-ийн хур тунадас унасан байна. Шарын голын нүүрсний ордын нөөц бодсон талбайн ил уурхайд орж ирэх агаарын хур тунадас, болзошгүй үерийн усны хэмжээг дараахь томъёогоор тодорхойлоно.

$$Q = W/t = 41698,14/24 = 1737.42 \text{ м}^3/\text{цаг}$$

W – Зүүн хэсэгт хоногт орох хур тунадасны хэмжээ (болзошгүй үерээс байж болно). $W = F \cdot h_1 \cdot n = 1395520 \cdot 0.0498 \cdot 0.6 = 41698.14 \text{ м}^3$

F – Зүүн хэсгийн талбай, м^2 $F = 1424 \times 980 = 1395520 \text{ м}^2$

h_1 – Зүүн хэсэгт хоногт буух хамгийн их хур тунадас, м $h_1 = 0.0498 \text{ м}$

n – ил уурхайн талбайн урсцын итгэлцүүр, м. Энэ итгэлцүүр ихэвчлэн 0.6-0.7 учир $n = 0.6$ –аар авна.

t – ил уурхайн усыг тасралтгүй 24 цагаар шавхах, цаг

Уурхайд цуглах энэхүү $1737.14 \text{ м}^3/\text{цаг}$ усыг зумпфанд хуримтлуулан дээр сонгосон насосаар шавхан зайлуулна. Шаардлагатай үед нөөцөд байгаа насосыг ажиллуулна. Зумпфын аргаар ус таталтын ажлыг хийж гүйцэтгэдэг ба ус цуглуулах зумфыг уурхайн ёроолд байрлуулж зумпфэнд цугларсан усыг шахуургын станцаар татаж зайлуулдаг.

Ил уурхайн усны хэрэглээ

Ил уурхайн хэсэгт уурхайн дотоод замын тоос дарах усалгаа болон тоног төхөөрөмжинд шаардлагатай усны хэрэглээ орно. Уурхайн автозамын тоосжилтыг 30 тонн даацтай HOWO маркийн 2 автосамосвалаар усална. Автозамыг ээлж болгон, өдөрт дундажаар 28-30 удаа усална. Зам усалгааны ажлыг жилийн хуурайшилт ихтэй улирлуудад явуулах ба хүйтний улирал болон 90 хоног усалгаа хийгдэхгүй. Зам усалгааны ажилд хоногт дунджаар 1800 тн ус хэрглэхээр төлөвлөсөн.

$$Q_{\text{жил}}^{\text{хөрс}} = M \cdot Q_{\text{зам}}^{\text{хоног}} = 275 \times 1800 \text{ м}^3 = 495.000 \text{ м}^3/\text{жил}$$

Үүнд: M – зам усалгааны ажил хийгдэх хоногийн тоо. $M = 275 \text{ хоног}$;

$Q_{\text{зам}}^{\text{хоног}}$ – зам услах хоногийн усны хэрэглээ, $\text{м}^3/\text{хоног}$.

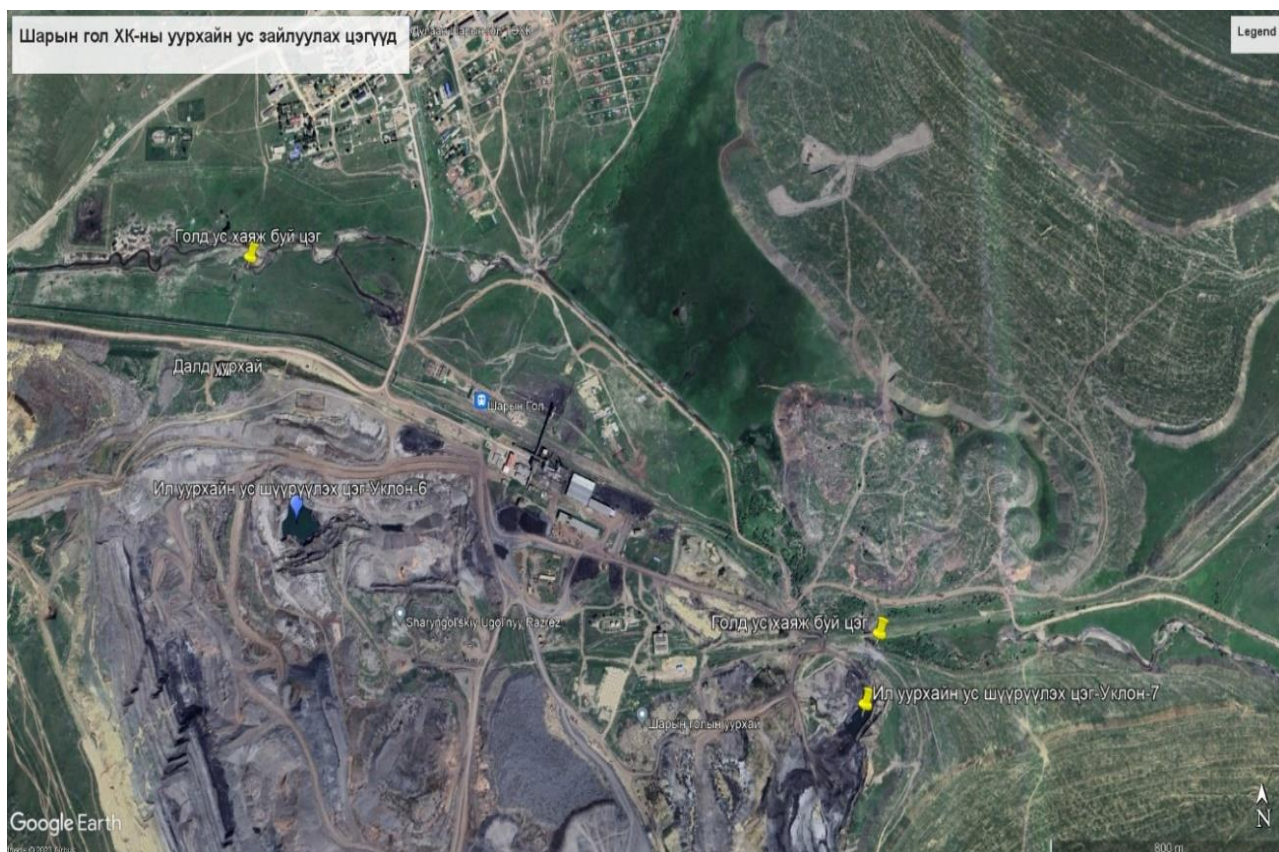
ХҮСНЭГТ 43 ИЛ УУРХАЙН УСНЫ ХЭРЭГЛЭЭ

Ус хангамж	Унд, ахуйн хэрэглээ	метр.куб	40,000	ДШГТӨХК ний төв шугамнаас
	Бусад / авто зам услах,	метр.куб	192,000	Техник шинэчлэл, техник нэмэгдсэнээс замын усалгаа нэмэгдсэн
	нөхөн сэргээлт/ мод, зүлэг услах	Метр/куб	2,880	Шавхан зайлуулж буй уснаас ашиглах
	Эргүүлэн ашиглах ус	метр.куб	200.000	Буянтын хөндийн Алтны уурхайд эргүүлэн ашиглах усны хэмжээ
	Усыг шавхан зайлуулах	метр.куб	1.702.332	Голруу шавхан зайлуулах усны хэмжээ
	НИЙТ ХЭРЭГЛЭЭ	метр.куб	2.137.212	2026 он нийт ашиглагдах усны хэмжээ

Усан орчинд үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

Манай уурхай жилд 2.137.000.мян м3 ус шавхан зайлуулдаг. Шавхан зайлуулж буй уснаас алтны шороонд ордод 2.0 км труба татаж шавхан зайлуулж буй усны 4% эргүүлэн ашиглаж байна . Усны цогц бодлогын дагуу орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг тогтмол хэрэгжүүлж, усны хэрэглээг хамгийн бага түвшинд байлгах зорилт тавин ажиллаж байгаа бөгөөд усны эх үүсвэрүүдэд эрүүл ахуйн болон хамгааллын бүс тогтоож, холбогдох дэглэмийг мөрдөн ажиллаж байна. Ил уурхайгаас гарах шүүрлийн усыг тоос дарах, зам услах зорилгоор ашиглах төлөвлөгөөтөй байна.

Ус шүүрүүлэх систем: Одоогоор уурхайн карьерын уклон 6,7-оос усыг насосоор татан зайлуулж, уклон 6-аас гарсан усыг далд уурхайн гүнд байрлах хиймэл нуур, мөн Шарын гол уруу шавхаж байна. Уклон 7-оос гарсан шавхалтын усыг алтны уурхайн ус хэрэглээг хангах мөн Шарын гол уруу нийлүүлж байна.

Уурхайн ус зайлуулах, шүүрүүлэх цэгүүдийн байрлал

Гүний уурхайн болон ил уурхайд усыг татан зайлуулахад ЦНС-300/240 насосоор өдрийн 8-12 цагаар ажиллуулдаг. Уурхайн ус шүүрүүлэлтийн байдлыг үйл ажиллагааны рапортаас шүүж, насосны ажилласан цаг хугацаагаар нь тооцоолсон болно.

Уклон 6-ын ус татан зайлуулсан тооцоог уурхайд ажилласан насосны хүчин чадал болон ажилласан цагаар тооцож үзэхэд: Нийт тооцооллоор 153 хоногийн хугацаанд насос 2350.3 цаг ажиллаж Үндэслэн уурхайн талбайгаас жилд $1,674,763.3 \text{ м}^3$ усыг татан зайлуулахаар байна.

Буянтын нүүрсний ордын хувьд олборлолтын явцад Шарын гол болон Буянтын голоос дөрөвдөгчийн сэвсгэр хурдсаас карьерт нүх сүвшил-грунтын уст бүрдлээс цагт $39,18 \text{ м}^3$ ус шүүрэн орж ирэх байна. Ордыг ашиглахад карьерт орж ирэх газар доорх усыг зайлуулан шүүрүүлэх зорилгоор өнөөгийн практикт тухайн ордын гидрогеологийн нөхцөл, усжилтын зэргээс хамааруулан газрын гадаргаас ба газар доороос хосолсон шүүрүүлэн хатаах аргуудыг хэрэглэнэ.

Гидрогеологийн судалгааны үед 3 цооногт явуулсан сорилын шавхалтаар газар доорх усны химийн найрлагыг тодорхойлуулах зорилгоор цооногуудын уснаас сорьц авсан. Сорьцын үр дүнгээр газар доорх ус нь гидрокарбонат ангийн, кальцийн бүлгийн, 1-р

төрлийн, цэнгэг зөөлөн ус байна. Шинжлүүлсэн бүх үзүүлэлт нь манай улсын ундны усны стандарт MNS-9000:2018-ын шаардлага хангаж байгаа тул унданд хэрэглэхэд тохиромжтой гэж тодорхойлжээ.

Олборлолт явуулах карьерын хананд шүүрэн орж ирж байгаа усыг 2⁰-3⁰-ийн налуутай сувгаар дамжуулан усыг малталтын ёроолын өндөржилтийн доод хэсэгт зумфэнд хуримтлуулна. Зумфэнд хуримтлагдсан усыг хэвтээ ба босоо насосоор соруулж зумфийн болон цооногийн хосолсон аргаар зумфнээс соруулсан усыг тунгаагуураар дамжуулан шүүрүүлэх цооногоос гарах усыг шарын голын гол руу зайлуулна.

Уклон -7 -н ус татан зайлуулсан тооцоог уурхайд ажилласан насосны хүчин чадал болон ажилласан цагаар тооцож үзэхэд:

- Нийт 153 хоногийн хугацаанд ойролцоогоор 97 өдөр нь ус татан зайлуулалт хийсэн ба үлдсэн 56 хоногт ус таталт хийгдэхгүй. Энэ хугацаанд насос 1226.88 цаг ажиллаж, 196,300.8 м³ ус шавхсан байна. Өөрөөр хэлбэл нийт хугацааны 63.3 хувьд нь ус шавхалт хийсэн байна гэж тооцвол 231.04 өдөр жилд ус шавхалт хийсэн байна.
- Өдөрт насос дунджаар 12.551 цаг ажиллахад 1 цагт 160 м³ ус татан зайлуулах бөгөөд
- Өдөрт 2001.6 м³ усыг татан зайлуулна. Нийт 462,449.6 м³ усыг татан зайлуулна..

Уурхайн хэмжээнд нийт уклон 6,7-ийн нийлбэр ус татан зайлуулалт :

БҮГД: $1,674,763.3 + 462,449.6 = 2,137,212.96 \text{ м}^3$

усыг татан зайлуулсан тооцоо гарсан байна.

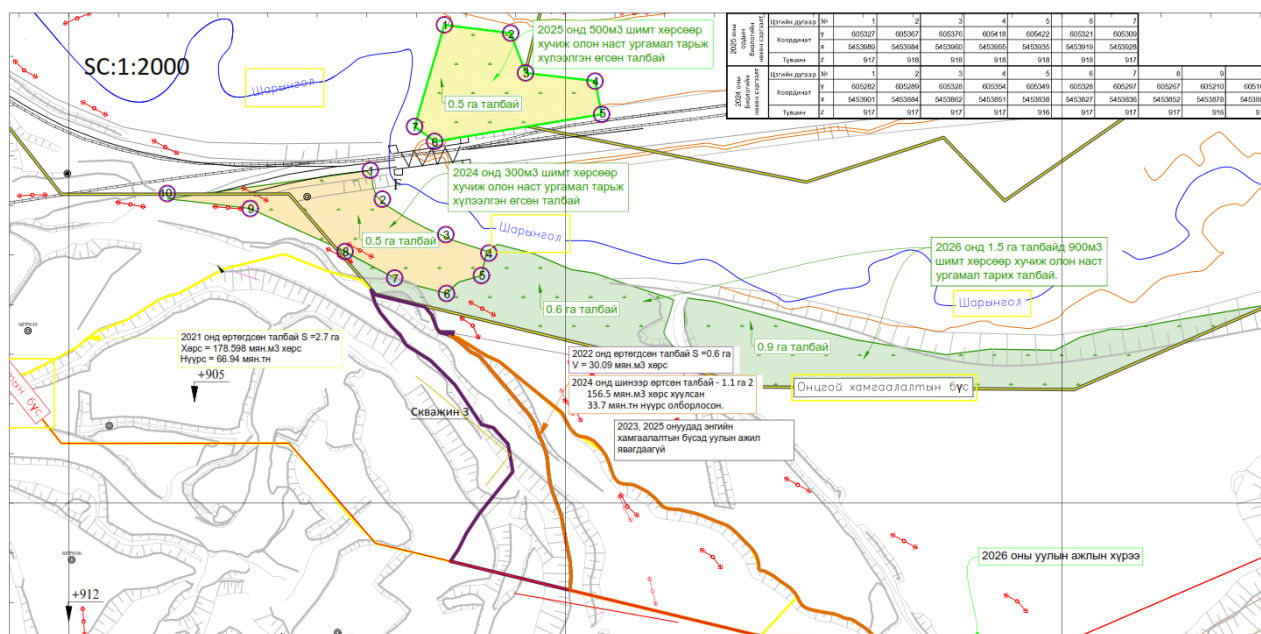
Таван талт гэрээний дагуу хийх ажлын төлөвлөгөө

Тусгай зөвшөөрлийн эзэмшигч Усны тухай хууль, усны сан бүхий газрын онцгой хамгаалалтын бүсийн хийлийн заагтай бүсийг хамгаалах нөхөн сэргээх эрх үүрэгтэй. 2025 оны төлөвлөгөөнд онцгой хамгаалалтын бүс доторх Белаз гүүрнээс – Төмөр замын гүүр хооронд 1970 оны эхээр үүсгэсэн овоолгуудыг түрж хэлбэржүүлж техникийн нөхөн сэргээлт хийнэ . 1.5 га талбайд Техникийн нөхөн сэргээлт биологийн нөхөн сэргээлт тус тус хийж гүйцэтгэх бөгөөд бэлчээрийн зориулалттай ургамал царгас, согоовор тарина.

Доорх зураг нь нөхөн сэргээлт хийх талбай

Онцгой хамгаалалтын бүсийн намаг татамтай хөрсөнд болон хуучин эвдэрэлд орсон талбайд хөрсний хүнд металын шинжилгээ хийх бөгөөд хөрсний болон усны шинжилгээг 2-3 удаа дээж авч шинжилгээ хийлгэнэ.

Эрх үүргийн дагуу Онцгой хамгаалалтын бүс Шарын гол дагуу ойр хавийн хог хаягдал мал амьтаны сэг зэмийг цэвэрлэнэ. Улиралд 1 удаа жилд 3-4 удаа цэвэрлэгээ хийнэ Уурхайн

нийт ажилчдыг оролцуулж төр захиргааны байгууллагад мэдэгдэж шавь тэмдэгийг сэргээн засварлах ажилууд хийгдэнэ.

3.4 Ургамал ба амьтанд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

Ил уурхайн уурхайлалтын явцад хөрс хуулалт, тээвэрлэлт, өрөмдлөг тэсэлгээний ажил ихээр хийгдэж, үйл ажиллагаанаас үүссэн тоос шорооны нөлөөгөөр ургамлан нөмрөг устаж, тухайн газарт нутагшсан амьтад амьдрах орчноо алдана. Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглагдах техник тоног төхөөрөмжөөс гарах дуу чимээнээс болж хөхтөн, шувуу, жижиг мэрэгч амьтад дайжиж алга болох, мөн хөрс хуулалтын үйл ажиллагаанаас хөрсөн дэх макро, микро бичил амьтад өртөх зэрэг нөлөөллүүд үүснэ.

Өнгөн хөрсийг хуулах үед тухайн газрын ургамлан нөмрөг, шавьж, жижиг мэрэгчид зэрэг амьтад үгүй болсон байна. Ил уурхайд явцын нөхөн сэргээлтээс илүү уурхайн эцсийн буюу хаалтын нөхөн сэргээлт илүү оновчтой байдаг. Хуулж авсан өнгөн хөрсийг стандартын дагуу овоолго хийн хэлбэржүүлэн хадгалж, явцын нөхөн сэргээлтэнд хэрэглэж байна.

3.5 Хог хаягдлын нөлөөлөл

Аль болох бага хог хаягдал үүсгэх, дахин ашиглах эсвэл дахин боловсруулах замаар гарсан хог хаягдлын сөрөг нөлөөллийг бууруулах, үлдсэн хог хаягдлыг байгаль орчныг бохирдуулахгүй, хог хаягдлыг салхинд хийсгэхгүй байх зорилгоор сумын хогийн цэгт улирал болгон бульдозер гаргаж хог хаягдлыг булшлах, сум орон нутагтайгаа хамтран ажиллах, Шарын гол сумын ЗДТГазартай хог хаягдлын гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

2026 ОНД БАЙГАЛЬ ОРЧИН ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

4.1 Нөхөн сэргээлт

Төслийн үйл ажиллагааны явцад эвдрэл, элэгдэлд орсон хөрсийг дахин сэргээхийн тулд байгаль орчны нөхөн сэргээлтийн ажлыг зайлшгүй хийх техникийн шаардлага тавигддаг. Үүнд: 1. Ашиглалт явагдаж дууссан малталтын хана, мөргөцөг, гадаад овоолгын хажуу зэргийг гулсалт, суулт, эвдрэлээс хамгаалах, нөхөн сэргээх

2. Олборлолт-малталтанд орох, овоолгод дарагдах газрын шимт өнгөн хөрсийг тусад нь хадгалах буюу нөхөн сэргээлтэнд шууд ашиглах. Мөн овоолсон шимт өнгөн хөрсийг салхинд хийсэх, үерийн усанд урсахаас хамгаалах арга хэмжээ авна.
3. Уулын ажлын жил бүрийн төлөвлөгөөнд байгаль орчны нөхөн сэргээлтийн ажлын хэмжээ, түүнд шаардагдах зардлыг тооцоолон төсөвлөх

4. Байгаль орчны нөхөн сэргээлтийн ажилд одоо мөрдөж байгаа стандартын шаардлага, техникийн горим, журмыг баримтлана. Жишээлбэл: Ашигт малтмалыг эрж хайх явцад эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт, газар шорооны ажлын үед шимт хөрсийг хуулах, эвдэрсэн газарт хучилт хийх хөрс, эвдэрсэн газрын хажуугийн налуу г.м.
5. Хучаас хөрс, овоолгын догол түүний хажууг инженер геологийн төрөл бүрийн процессоос (гулсалт, суулт, эвдрэл) хамгаалах, овоолгын өндрийг 10 м-ээс ихгүй байлгаж ажиллана.
6. Инженер геологийн төрөл бүрийн процесс (гулсалт, суулт, нуруулт, эвдрэл, хэв гажилт) малталтын мөргөцөг, хана, овоолгод үүсч байгаа эсэх тэдгээрт байнгын ажиглалт хийх, урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах
7. Уурхайн хажуугийн налуугийн ерөнхий өнцгийг 45^0 -аас ихгүй, хамгаалалтын тавцангийн өргөнийг 20 м-ээс багагүй байлгах
8. Нуруулт, суулт, гулсалт үүссэн хэсгийг тогтоож, хамгаалалтын бүс байгуулж, анхааруулах тэмдэг тавьж, ажил дууссаны дараа машин, тоног төхөөрөмжийг мөргөцгөөс холдуулан байршуулах, Овоолго болон уурхайн амсраар хамгаалалтын далан, шуудуу байгуулах

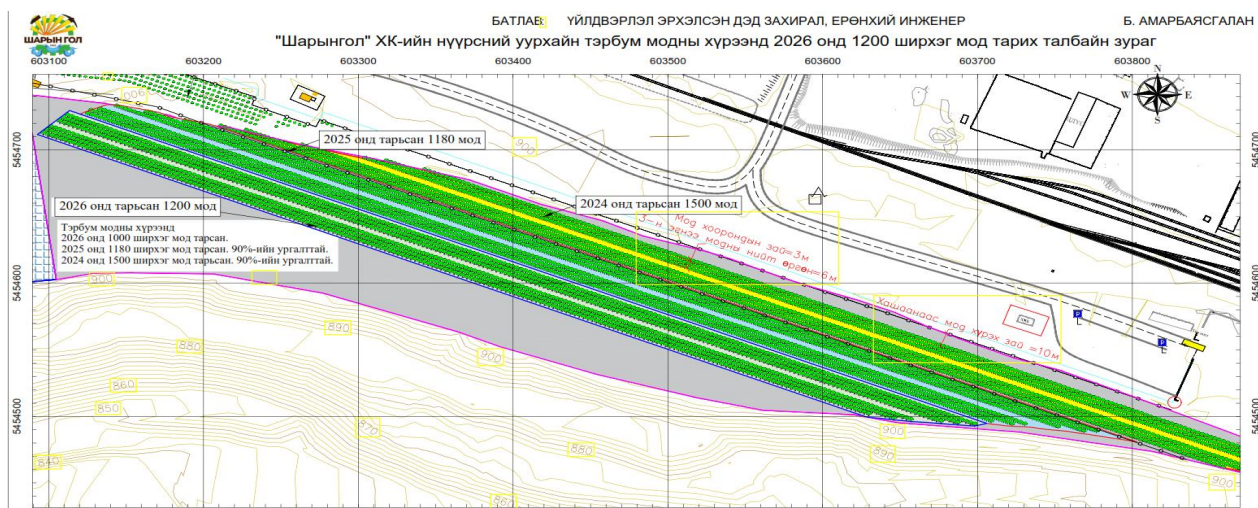
4.2 Техникийн нөхөн сэргээлт

Нөхөн сэргээсэн газар түүний хүрээлэн буй орчин нь олборлолтын дараа байгалийн тэнцвэрт байдлаа хадгалсан, унаган төрхөндөө ойртсон, хүн, амьтны эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөгүй байлгах. Үржил шимт хөрсний овоолгын өндөр 2 м-ээс ихгүй, түүнийг олон дахин зөөж шилжүүлэхгүй байх нөхцлийг хангаж, бүрэн хэмжээгээр нөхөн сэргээлтэнд хэрэглэх боломжийг бүрдүүлнэ. Гадаад овоолго хийх талбайд үржил шим багатай, байгалийн нөлөөллөөр эвдэрсэн гуу, жалгатай газрыг сонгон орчны гадаргуутай ландшафтын хэлбэршлийн хувьд нэгдмэл бүтэц бий болгох. Дотоод овоолгыг эхлээд чулуулгаар дүүргэж, дараа нь хучаас хөрсний үржил шим сайтай шороогоор дүүргэж тэгшилнэ.

Нөхөн сэргээлтийн объект нь:

Ашигласан талбай руу шилжих ёсгүй экскаватор болон бульдозерын ажлын гадаад овоолго, Ус зайлуулах шуудуу, Талбайн гадаргад экскаватороор хөрс хуулахад үүссэн 45^0 налуутай хажуу хана ба ашиглалтын хана үүснэ. Техникийн нөхөн сэргээлтийн үйл явцад дотоод, гадаад овоолгыг бульдозероор тэгшлэх ажил багтана. Тэгшилсний дараа шимт хөрсийг экскаватороор өөрөө буулгагч авто машинд ачиж, бэлтгэсэн талбайд буулгана. Дараа нь үржил шимт хөрсийг 20 - 25 см зузаантай үе болгон тарааж хэлбэржүүлнэ.

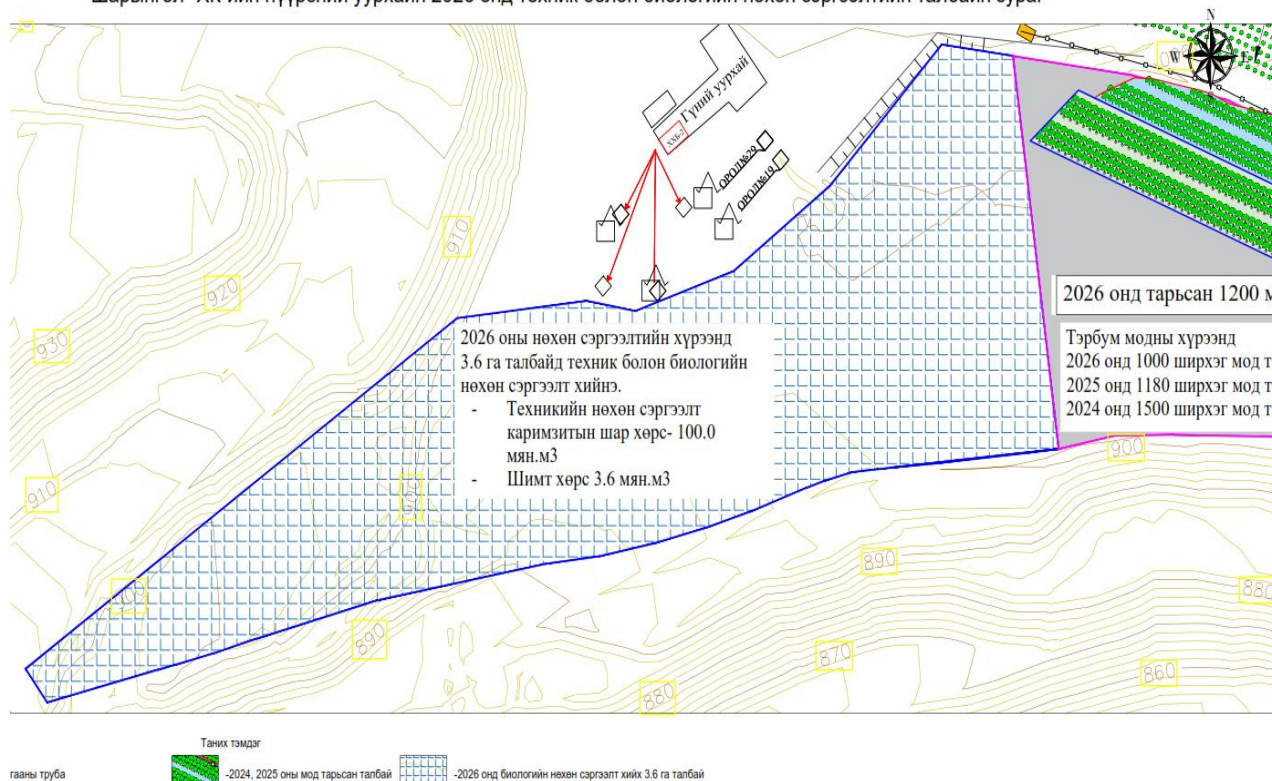
Экскаваторын овоолго конус ба трапец хэлбэрийн 30-35⁰ налуутай, 10-15 м өндөртэй бий болно. Эдгээр овоолго нь тодорхой хэмжээгээр эдгэрэх боломжтой нөхцлийг бүрдүүлэхийн тулд хур тунадасны нөлөөлөлд орохгүй хэмжээнд овоолгын налуугийн тогтвортой байдлыг хангана. Уурхайн баруун хойд хэсгийн 3.6 га талбайд биологийн нөхөн сэргээлт хийнэ. Согоовор, царгас, Улиас мод тарина. Царгас тарих зорилго нь хөрсөнд шим өгөх ба бусад ургамалуудад шим тэжээл өгч, гантай жил ургах чадвартай бэлчээрийн ургамал юм.

Хүснэгт 2. Нөхөн сэргээлтийн ажлын тооцоо

Нөхөн сэргээлтийн ажлын төрөл	Ажлын хэмжээ	Талбайн хэмжээ	Зардал
Уурхайн баруун хойно хэсэгт 2025 онд 3.6 га талбайд биологийн нөхөн сэргээлт хийнэ	3.6 га талбайг шимт хөрсөөр хучилт хийнэ. Олон наст ургамал согоовор, царгас, улиас мод тарина.	3.6 га	16 сая төг Байгаль орчныг хамгаалах зардал, Биологийн нөхөн сэргээлт
Үндсэн ордын зүүн урд хэсэгт сул орон зайн дүүргэлт болон техникийн нөхөн сэргээлт хийнэ	Дүүргэлт хийж дууссаны дараа налуулж түрж, тэгшлэх 20-25 градус налуулна	3.6 га 100 мян м3 хөрс	24 сая төгрөг хэлбэржүүлэх, налуулах байгаль орчны зардалд орно

"Шарынгол" ХК-ийн нүүрсний уурхайн 2026 онд техник болон биологийн нөхөн сэргээлтийн талбайн зураг

Биологийн нөхөн сэргээлт

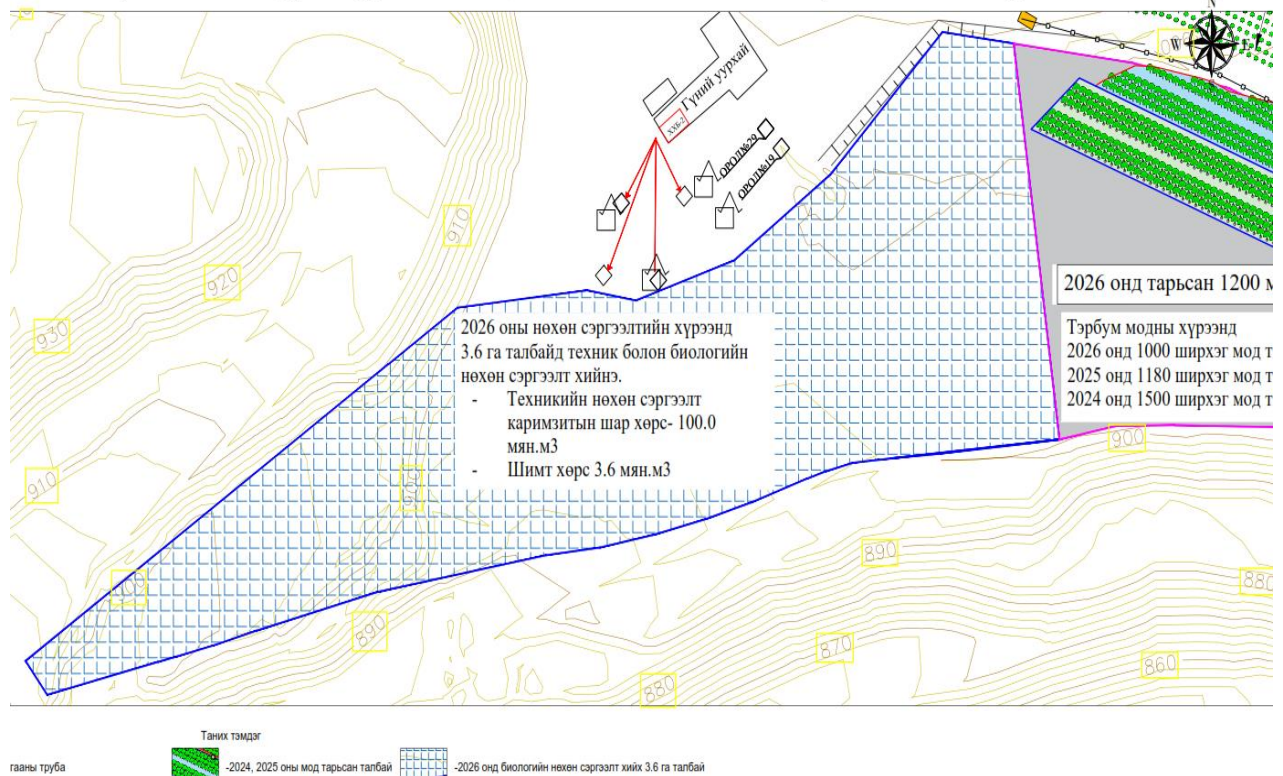
Биологийн нөхөн сэргээлтийн гол зорилго бол техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайг 0,05 м-ээс багагүй зузаан үржил шимт хөрсөөр хучиж ургамалжуулахад оршино. Ингэснээр сөрөг нөлөөлөлд өртсөн газрын хөрс, шороо салхинд хийсч агаар орчныг бохирдуулахаас хамгаалж, түүнийг байгалийн унаган төрхөнд нь ойртуулах, малын бэлчээр, хөдөө аж ахуй болон бусад зориулалтаар ашиглах боломжийг бүрдүүлнэ.

Байгалийн нөхөн сэргээх чадавхи нь эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээхэд баримтлах нэг үндсэн нөхцөл болдог боловч дараах арга хэмжээнүүдийг зайлшгүй авах шаардлагатай.

1. Биологийн нөхөн сэргээлт хийх ажлыг мэргэжлийн байгууллагуудын зөвлөмжөөр Тэрбум мод хөтөлбөр хүрээнд уурхайн өөрсдийн эзэмшлийн талбайд хавар 1000 гаруй мод тарих мөн олон наст ургамал тарих төлөвлөгөөтэй байна.
2. Эхний ээлжинд тухайн нутгийн шимт хөрс ялзмаг, хөрсний шимт чанарыг нэмэгдүүлэх, ургамлын ургах нөхцлийг сайжруулах зорилгоор бордоо хэрэглэх
3. Ашиглалтын эцсийн үе шатанд ашиглагдсан орон зай, ухааш болон овоолгын гадаргууг хэвгийжүүлэн тэгшлэх ажлыг хийж гүйцэтгэнэ.

2026 оны Биологийн нөхөн сэргээлт хийх төлөвлөгөө зураг

"Шарынгол" ХК-ийн нүүрсний уурхайн 2026 онд техник болон биологийн нөхөн сэргээлтийн талбайн зураг

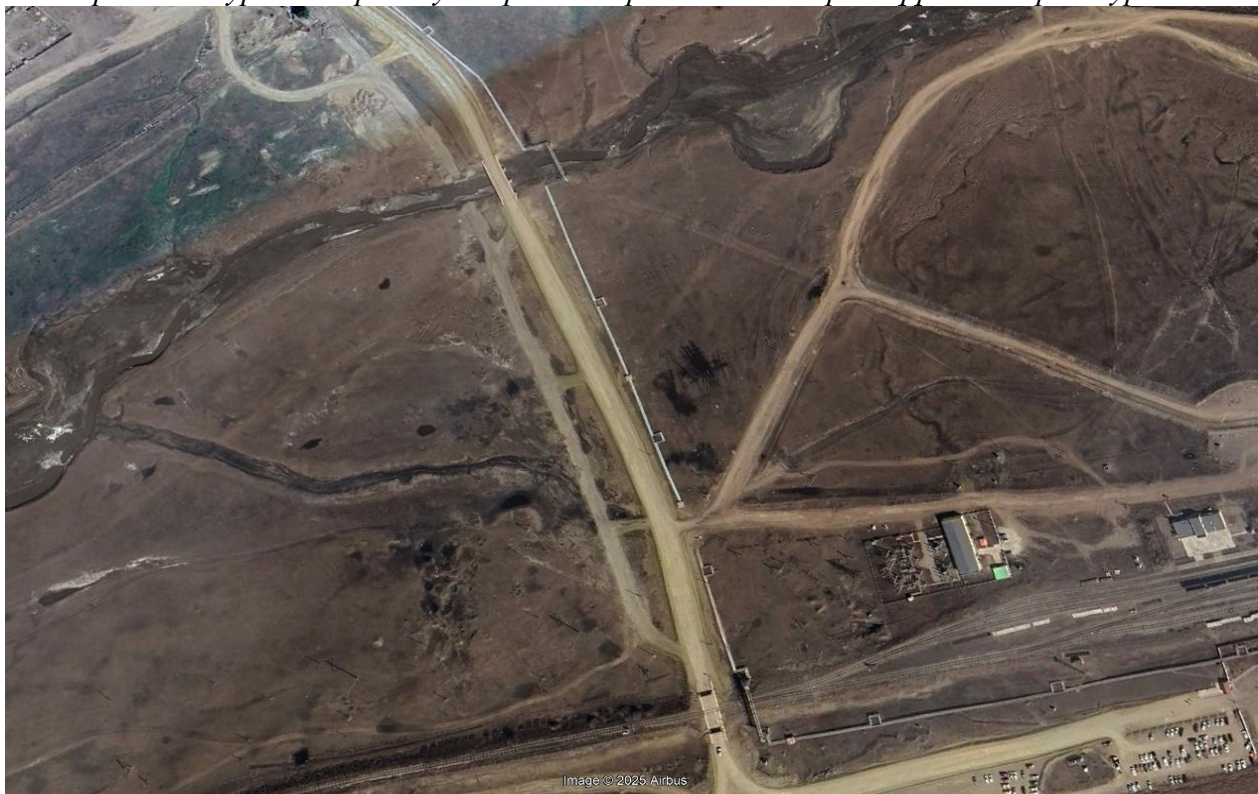
4.4 Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

2025 онд дүйцүүлэн хамгаалахаар Шарынгол сумын нутаг дэвсгэрт орших Цагаан хөтлийн давааны наад талд, мөн Хар ямаатын уулын бэл хуучинаар Засгийн газрын алтны уурхай ухаж овоолго үүсгэж үлдээсэн талбай юм. 1.2 га талбайг Шарынгол сумын Засаг даргын тамгын газартай тохиролцон сонгон авлаа. Уг эвдэрсэн газрыг D-275 маркын бульдозер гарган түрж, 20 хэм орчим налуулан хэлбэржүүлж шим хөрсөөр хучилт хийж олон наст ургамал царгас, согоовор тарина. Дүйцүүлэн хамгаалах ажил дууссаны дараа Шарынгол сумын Байгаль орчны комисст хүлэлгэж өгнө.

Дүйцүүлэн хамгаалах газрын солбицол:

1. 106 25 22 49 14 19	4. 106 25 28 49 14 15
2. 106 25 25 49 14 18	5. 106 25 29 49 25 29
3. 106 25 24 49 14 16	6. 106 25 19 49 14 16

Шарын гол Уурхай хоёрын дунд орших эвдрэл болон бохирдол үүссэн газрын зураг

Дүйцүүлэн хамгаалах ажилд шаардагдах зардлын тооцоо

D-275 бульдозер ажиллахад гарах зардал болон бүтээл				
№	Зардлын төрөл	хэмжих нэгж /төг/	гарах бүтээл мян.м3	Ажлын зардлыг техникийн зардал буюу цалин хөлс, түлш, царгас, согооворын үр г.м зардлууд орсон дүнгээр тооцов.
1	1 цаг ажиллахад	117.250	-	
2	1 ээлж ажиллахад гарах зардал	1.195.580	1.0	
3	техникийг талбайд, хүргэх, авах г.м шууд бус зардалд	1.894.200		
	нийт зардал	10.000.000		

Талбайн хэмжээ 1.2 га, түрж тэгшлэх ажлын хэмжээ 13.0 мян.м2. Бульдозероор шимт хөрс түрж нэгэн жигд хучилт түүний дараа царгас, согоовор тарина. Уг талбайд бэлчээрийн зориулалтай ургамал тариалана.

4.4 Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө

Шарын гол ХК нь Дархан-Уул аймгийн Шарын гол сумын нутаг дахь Шарын гол нэртэй газарт ашигт малтмал ашиглах лицензийн гэрчилгээг 1999 оны 04-р сарын 20-ны өдөр 1827.9

га талбайг, 1767.16 га талбайг 2018 оны 06-р сарын 08-ны өдрийн 424, 2014 оны 11 сарын 14 өдрийн а/246 тоот шийдвэрээр Газар ашиглах эрхийн гэрчилгээг авсан. Уг төслийн талбайд айл өрх, өвөлжөө хаваржаа байхгүй бөгөөд нүүлгэх шилжүүлэх ажил хийгдэхгүй болно.

4.5 Түүх соёл, шинжлэх ухааны дурсгалт зүйлс

Шарын голын нүүрсний уурхайн ойр орчимд нүүрс болон хөрсний мөрөгцгүүдээс түүх, соёлын дурсгалт зүйл, палентологийн зарим олдворууд илэрч байсан. Үүний нэг жишээ нь тус уурхайгаас 1960 -аад онд олдсон хирсний чулуужсан араг яс одоо Монголын байгалийн түүхийн музейд хадгалагдаж байна. Мөн шинэ газар хөндөж, хөрс хуулалт хийгээгүй болно. 2014 онд лицензийн талбайд уурхайн археологийн хайгуул судалгаа хийлгэсэн. Хайгуулаар олдсон эртний олдворуудыг хамгаалалтад авах талаар Археологийн хүрээлэнгээс зөвөлгөө мэдээлэл авч ажиллаж байна. Сүүлийн үед булш ухах хэсэг бүлэг хүмүүс бий болсон хашаажуулаж хамгаалалтад авахад ард иргэд болон булш ухагчид байгалын цогц байдлыг эвдэх асуудал үүснэ ийм учраас сумын байгаль орчны байцаагчтай хамтран үзлэг хийж ажиллана.

Мөн ТЭЗҮ-н нэмэлт тодотголын дагуу хөрс хуулалтын үйл ажиллагаа нэмэгдэх учраас газар шорооны ажлын явцад соёлын өв олдохыг үгүйсгэж болохгүй. Тиймээс уурхайн үйл ажиллагааны явцад соёлын өв олдсон тохиолдолд Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 30.4-т заасны дагуу олдворыг илрүүлсэн өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор сум, дүүргийн бүртгэл мэдээллийн санд заавал бүртгүүлнэ.

Уурхай ашиглалтын явцад соёлын өв илэрсэн, олдсон тохиолдолд уурхайн үйл ажиллагааг түр зогсоон холбогдох мэргэжлийн байгууллагаар авран хамгаалах малтлага судалгааг хийлгэх нь зүйтэй.

4. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Дээр дурдсан болзошгүй гол сөрөг нөлөөллийг бууруулахын тулд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай юм. Болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй бүрэлдэхүүн тус бүрээр нь ангилан тодорхойлов.

Монгол Улсын Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль, засгийн газар, БОАЖЯ болон бусад холбогдох газруудаас гаргасан зохих заавар, журмын дагуу “Шарын гол” ХК-ийн Нүүрсний уурхай төслийн 2023

оны уулын ажлын төлөвлөгөөг боловсруулав. Энэхүү төлөвлөгөөнд уг төслийн байгал орчныг хамгаалах талаар хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тусгасан бөгөөд төслийн одоогийн хүчин чадлын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулах хугацаанд уг төлөвлөгөө хүчин төгөлдөр байна.

Төсөл хэрэгжүүлэгч “Шарын гол” ХК нь байгалийн баялгийг ашиглаж, үйл ажиллагааны сөрөг нөлөөллөө байгальд үзүүлж байгаагийн хувьд оршин буй нутгийн байгал орчныг хамгаалахад үйл ажиллагааныхаа нэг хэсгийг чиглүүлэх ёстой.

Тус компаниас байгаль хамгаалах, экологийн болзошгүй хямралаас урьдчилан сэргийлэх талаар тухайн жилд явуулах үйл ажиллагааны далайц, цар хүрээний хэмжээ нь эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээхэд гарах зардалтай тэнцэхүйц байх ёстой гэж үзэж болно.

5.1 АГААРЫН ЧАНАРТ ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

2026 онд агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад хийгдэх ажил

№	Хийгдэх ажил	Хариуцах эзэн	Тайлбар
1	Уурхайн тоног төхөөрөмж, авто тээврийн хэрэгслээс үүсэх хорт хийн ялгарлыг бууруулахын тулд ашиглагдаж байгаа тээврийн хэрэгсэлд утааны шүүлтүүрүүдийн бүрэн бүтэн байдлыг шалгаж, тос, маслыг тогтоосон хугацаанд нь сольж байна.	Засварын хэсэг	500 мот/цаг тутамд тээврийн хэрэгслүүдийн тос, маслыг сольж байна.
2	Агаарын тоосжилтыг бууруулах зорилгоор дотоод тээврийн замыг тогтмол усалж байна.		Үйл ажиллагааны зардалд
3	Мөн агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөллийг тогтоох, бууруулахын тулд хяналт шинжилгээг тогтмол хэрэгжүүлнэ.	Уулын хэсэг, БО-ы мэргэжилтэн	Хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгасан агаарын шинжилгээний дүн
4	Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хуулийн дагуу уурхайд ашиглагдаж байгаа тоног төхөөрөмжүүдийнхээ төлбөрийг төлнө.		Агаарын бохирдлын төлбөр 35.696.244 төг Үйл ажиллагааны зардалд
<i>Агаар бохирдуулсан татвар</i>		<i>Нийт 35.696.244 төг</i>	

5.2 УСАН ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЖ БУЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

№	Хийгдэх ажил	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт
1	2024 онд Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулах, зөвшөөрөл гэрээ ававна	БО –ы мэргэжилтэн	ХЕГСГЗахиргаа тооцоолол хийнэ.
2	Унд ахуйн усанд эрүүл ахуй болон хамгаалалтын бүсийн шав тэмдэг сэргээнэ.	БО –ы мэргэжилтэн	ХЕГСГЗ, БОАЖГ байгууллагуудын байцаагч мэргэжилтэн нарын хамт үзлэг шалгалт хийнэ.
3	Хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу шинжилгээ хийлгэх		Хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт зардал нь тусгагдсан бөгөөд шинжилгээний хариу хавсаргана.

5.3 ГАЗАР, ХӨРСНИЙ ЭЛЭГДЭЛ, ЭВДРЭЛД ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ, АРГА ХЭМЖЭЭ

Газар болон хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад хийх ажил

№	Хийгдэх ажил	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт
1	Газар эзэмших гэрээг Шарын гол сумын засаг даргатай байгуулах, төлбөрөө төлөх	БО – мэргэжилтэн	Эвдэрсэн газар, бэлчээр, барилга байгууламжын газруудыг ангилж гэрээ хийнэ .
2	10 га талбайд сул орон зайн дүүргэлт техникийн нөхөн сэргээлт, 10 га биологийн нөхөн сэргээлт хийх	Уулын нэгдсэн хэсэг БО –ы мэргэжилтэн	Сул орон зайн дүүргэлт, трактор гаргаж бульдозер гаргаж түрж тэгшлэх. Биологийн болон бэлчээрийн зориулалтай ургамал тарих
3	Усны машин тогтмол ажилуулах, тоосжилтыг дарах	ХАБЭАХХ БО –ы мэргэжилтэн	Үйл ажиллагааны зардал
4	Засварын газраас өөр газарт тос масло асгарсан тохиолдолд асгарсан хэсгийг элс асгаж саармагжуулан бохирдсон хөрсийг авч хог хаягдал руу ачуулна.	хэсэг нэгж БО –ы мэргэжилтэн	Болзошгүй ажлын зардал

Тэрбум мод тарих хөтөлбөрийн ажлын өртөг зардлын тооцоо

№	Зардал гарах ажлууд	Мөнгөн дүн	Тайлбар
1	Модны суулгац авах /Улиас, Агч, Бургас /	1000 ш суулгац х 1300 =13.000.000 төг	Орон нутгийн мод үржүүлгийн газраас суулгацуудыг худалдан авах
2	Усалгааны шланг 500 м	2.000.000 төг	Шинээр тарьсан 1000 модонд усалгаа хийнэ.
	Нийт зардал	15.000.000 төг	

**5.4 УРГАМЛАН НӨМРӨГ, АМЬТНЫ АЙМАГТ ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ
БУУРУУЛАХ, ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ**

Ургамал болон амьтанд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, хамгаалах ажлууд

№	Хийгдэх ажил	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт
1	Олон салаа зам гаргахгүй байх	ҮЭДЗахирал	-
2	Гал түймрийн аюулаас хамгаалж гал унтраах багаж хэрэгслийг хотхонд байрлуулна.	ХАБЭАХХ	Үйл ажиллагааны зардалд
3	Уурхайн эдэлбэрээс бусад эрүүл талбайд газар ухаж, амьтдын үүр нүх сүйтгэхгүй байх.	ҮЭДЗ	Мэргэжлийн байгууллагатай байгуулсан гэрээ болон судалгааны ажлын тайлан байна. Зардал нь хяналт шинжилгээ, мониторингийн зардалд орсон.
4	Орд орчмын ургамлын бүрхэц, зүйлийн бүрдлийн судалгаа	БО –ы мэргэжилтэн	
5	Орд орчмын амьтны зүйлийн бүрдэл, тархац		

5.5 ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ

Уурхайн үйл ажиллагаанаас технологийн болон ахуйн хэрэгцээний хаягдал гарна.

Хог хаягдлын төрөл

А. ажлын байрууд, ажилчдын цайны газрын хог хаягдал

Б. төмрийн хаягдал

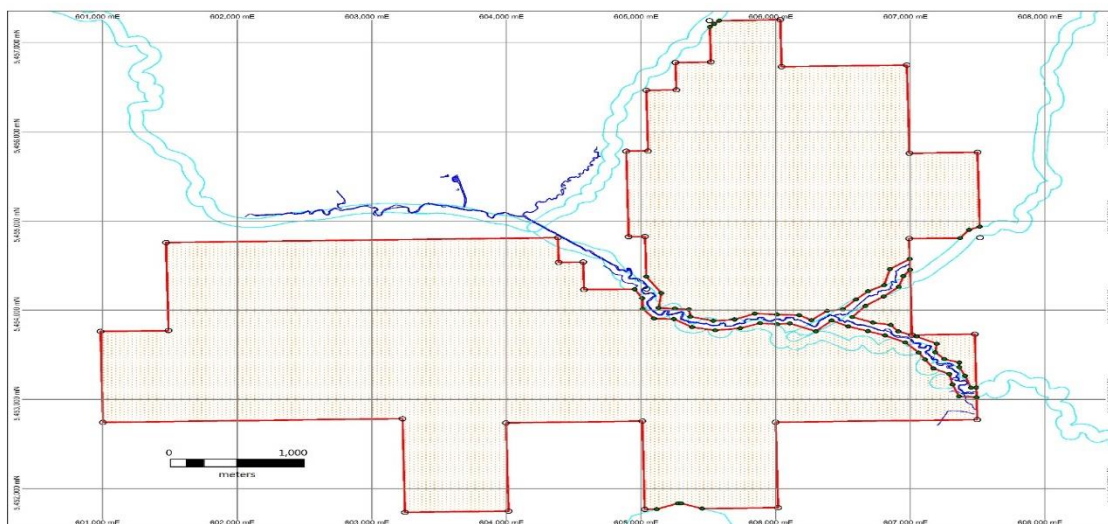
Ахуйн хог хаягдлыг зориулалтын хогийн бункерт хурааж, 7 хоногт 1 удаа өөрийн унаагаар ачиж зайлуулан сумын төвлөрсөн хогийн цэгт хаяна. Хог хаягдлын хэмжээ жилд дунджаар 500 м³. Механик засварын хэсэг болон үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанаас үүсэлтэй металл хаягдлыг тусгай талбайд цуглуулж тээвэрлэн борлуулдаг ба бүрэн цэвэрлэж зайлуулсан. Хатуу хог хаягдлыг тээвэрлэх зардлыг үйл ажиллагааны зардалд тусган зарцуулдаг. Өдөрт 30 гаруй хүнд техник ажилладаг ба тосолгоо үйлчилгээ тогтмол хийгддэг. 1 техникт дунджаар 100 литр масло сольдог, жилдээ энэ нь 3 тн орчим хаягдал масло, тос хуримтлагддаг ба хаягдал тосны түр агуулахад цуглуулж эрх бүхий байгууллагатай гэрээ хийнэ борлуулах. Шарынгол сумын хот тохижуулах хэсэгтэй хог хаягдлын гэрээ байгуулан ажилладаг.

Хог хаягдлын менежментээр хэрэгжүүлэх ажил

№	Хог хаягдлын талаар хийгдэх ажлууд	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт
1	Ахуйн болон хатуу хог хаягдлыг Шарын гол сумын төвлөрсөн хогийн цэгт хаяна.	Хэсэг нэгжүүд	Сумын засаг даргын захирамж
2	Хаягдал төмрийг хуримтлуулан, зарж борлуулах		Гэрээ байна. Зардал нь үйл ажиллагааны зардалд орно.
3	Ахуйн шингэн болон хатуу хог хаягдлын хэмжээг тогтоож Шарын гол суманд улирал тутамд мэдээлж байна.	БО –ы мэргэжилтэн	Хог хаягдлын бүртгэл хийж, шатаах зуух хийж гүйцэтгэнэ.
5	Уурхайн засварын цехээс гарах ашигласан тос маслыг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлнэ.		Зориултын агуулахад хадгалаж эрх байгууллагаруу борлуулах .
6	Шингэн хаягдал хөрс болон гүний усыг бохирдуулж байгаа эсэхийг шалгаж биологийн болон химийн шинжилгээ хийлгэнэ.		Хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт зардал нь тусгагдсан.

ОНЦГОЙ БОЛОН ЭНГИЙН ХАМГААЛАЛТЫН БҮСТЭЙ ДАВХЦАЛТАЙ ТАЛБАЙД 2026 ОНД ХИЙХ АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Гол мөрний урсац бүрдэлдэх эх, усны сав бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийн 4.3 тус хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2.1 заасан Засгийн газрын 289-р тогтоолоор батлагдсан усны сан бүхий газрын энгийн хамгаалалтын бүстэй хэсэгчилсэн давхцалтай. Шарын гол сумын иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2018 оны 03 сарын 26-ны өдрийн 28 тоот тогтоолоор тогтоосон сумын хүн амын унд, ахуйн төвлөрсөн ус хангамжийн Буянтын эх үүсвэрийн худгуудын эх үүсвэр тус бүрээс 500 метрийн зайд эрүүл ахуйн хязгаарлалтын бүстэй тус тус давхцалтай байсан. БОАЖЯамны 2014 оны 04 сарын 03-ны өдрийн 066/2074 тоот албан тоотоор манай байгууллагад онцгой хамгаалалтын бүстэй давхцал бүхий хэсэгт хасалт хийх бичгийг хүргүүлсэн боловч тухайн зургийн координат нь газар дээрх бодит голын гольдролоос зөрүүтэй байсан тул геодези зурагзүйн тусгай зөвшөөрөл бүхий “Гео-Арт инженеринг” ХХК-аар голын жинхэнэ голдиролд шавь тэмдэг тавиулах ажлыг зохион байгуулав. Үүний дагуу голын онцгой хамгаалалтын бүсийг MV-001498 тусгай зөвшөөрлийн талбайгаас хасалт хийж, онцгой хамгаалалтын 50м-т 5 талт гэрээг байгуулав. Ингэснээр талбайн булангийн цэгүүдэд өөрчлөлт орж 1826.18 га талбайгаас 58.99 га талбай хасагдаж нийт булангийн цэгийн тоо 110 болж өөрчлөгдөв.

Улаан-тусгай зөвшөөрлийн хил, **Цайвар цэнхэр**- БОАЖЯамны санд бүртгэлтэй голын энгийн хамгаалалтын бүсийн хил. **Тод цэнхэр**-Газар дээр нь шавь тавьж баталгаажуулсан жинхэнэ координат.

ШАРЫН ГОЛ ХК-Д

**МОНГОЛ УЛСЫН
БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ**

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Нэгдсэн Үндэстний гудамж 5/2, Засгийн газрын II байр,
Утас: 26 19 66, Факс: (976-51) 26 61 71,
E-mail: contact@mne.gov.mn, http://www.mne.mn

2018.04.03 № 068/2074
танай _____-ны № _____-т

Онцгой хамгаалалтын бүсийн хилийн
зааг хүргүүлэх тухай.

Дархан-Уул аймгийн Шарын гол сумын нутагт орших MV-001498 тоо
ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл нь: Засгийн газрын 2015 оны 289 дүгээр тогтоолоор
батлагдсан усны сан бүхий газрын энгийн хамгаалалтын бүс, Шарын гол сумын ус
ахуйн эх үүсвэрийн хамгаалалтын бүстэй тус тус давхцалтай байна.

2015 оны 2 сард нэмэлт өөрчлөлт орж батлагдсан "Гол, мөрний урсгал
бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын энгийн хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газар
ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай
хууль", Засгийн газрын 2015 оны 120 дугаар тогтоол 2.6 -д заасан дүгнэлт /тус яамны
Хүрээлэн буй орчин, байгалийн нөөцийн удирдлагын газрын 2017 оны 05 дугаар
сарын 05-ны өдрийн 06/2620 тоот албан бичиг/ үндэслэн усны сан бүхий газрын 50
метрийн онцгой хамгаалалтын бүсийн хилийн цэсийг CD -нд бичиж хүргүүлэв.

Онцгой хамгаалалтын бүсийн хилийн заагийг тэмдэгжүүлэх ажлыг Геодез
зураг зүйн үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрөл бүхий мэргэжлийн байгууллага
онцгой хамгаалалтын бүсийн эргэлтийн цэгийг тогтоож, шав тэмдэгжүүлэн Усны сан
газрын захиргааны төлөөлөл, орон нутгийн газрын даамал, байгаль хамгаалагч
нарыг байлцуулан шав тэмдэгжүүлсэн тухай акт, тайлан үйлдэж орон нутгийн Засаг
даргаар баталгаажуулан манай хэлтэст акт, тайланг ирүүлэн мэдээллийн сан
бүртгүүлнэ үү.

Хэрэв голын голдрилд манай хэлтсээс өгсөн онцгой хамгаалалтын бүс
зөрүүтэй байгаа тохиолдолд газар дээрх бодит нөхцөл байдалтай уялдуулан голын
эргээс 50 метрийн онцгой хамгаалалтын бүсийг тогтоох ба шав тэмдэг тавьсан тухай
акт, тайланд зөрүүтэй байсан талаар тусгахыг зөвлөж байна.

ОЙ, УС, ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТАЙ ГАЗРЫН
КАДАСТРЫН ХЭЛТСИЙН
ДАРГА

Н.БАТЗАЯА

ОЙ, УС, ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТТАЙ ГАЗРЫН КАДАСТРЫН ЛАВЛАГААНЫ МЭДЭЭЛЛИЙН САН

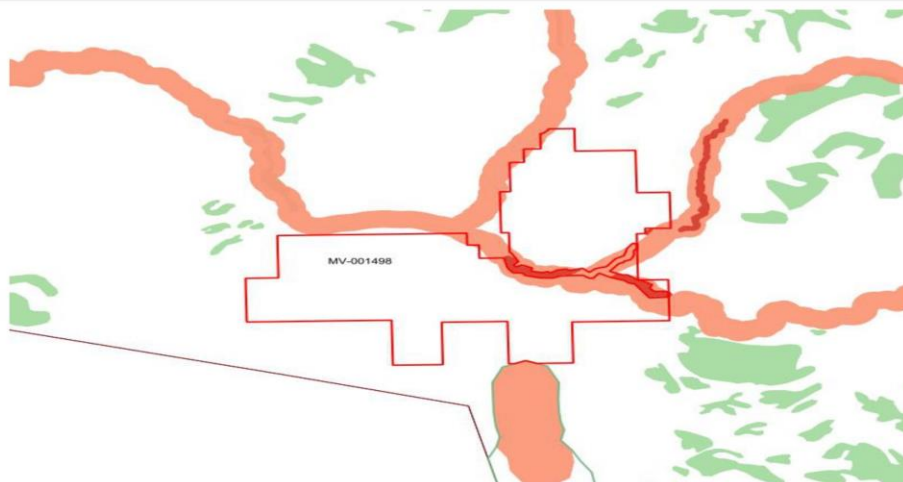
📍 Кадастрын лавлагаа 📄 Мэдээ мэдээлэл 🔍 Холбоо барих хаяг 📢 Мэдээ оруулах

Кадастрын лавлагаа

Лавлагааны мэдээлэл

Таны лавлагаа авах хүсэлт мэдээллийн санд бүртгэгдлээ. Хүсэлтийг хянан Ашиг малтмал, газрын тосны газарт цахим байдлаар хүргэгдэнэ.

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	MV-001498
Талбайн нэр	Шарын гол
Тусгай зөвшөөрлийн талбайн хэмжээ, га	1767.19
Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэр	Шарын гол
Аймаг, сум, сав газрын нэр	Дархан Уул аймаг Шарын гол сум, Хараа голын сав газар
Хуулиар хориглосон бүстэй давхцалтай эсэх	давхцалтай
Давхацсан талаарх мэдээлэл	усны сан бүхий газрын энгийн хамгаалалтын бүстэй 158.07 га давхцалтай

ТАНИХ ТЭМДЭГ

Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл

- 🔴 Ашиглалтын
- 🟡 Хайгуулын

Засаг захиргааны хил

- 🟠 Улсын хил
- 🟢 Аймгийн хил
- 🟡 Сумын хил
- 🔴 Аймгийн төв
- 🟢 Сумын төв

Тусгай хамгаалалттай газар нутаг

- 🔴 Дархан цаазат газар
- 🟢 Байгалийн цогцолборт газар
- 🟡 Байгалийн нөөц газар
- 🟢 Дурсгалт газар

Хамгаалалтын бүсүүд

- 🔴 Гол мөрний урсац бүрэлдэх эх
- 🟢 Ойн сан бүхий газар

Усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс

- 🔴 Онцгой хамгаалалтын бүс
- 🟢 Энгийн хамгаалалтын бүс

Ус хангамжийн эх үүсвэр

- 🔴 Эрүүл ахуйн хориглолтын бүс
- 🟢 Эрүүл ахуйн хязгаарлалтын бүс
- 🟡 Тэжээгдлийн муж

Орон нутгийн усны хамгаалалтын бүс

- 🔴 Орон нутгийн усны хамгаалалтын бүс

Масштаб 1:48976.0

0 0.8 1.6 2.4 3.2 km

Зураг 3. Лавлагаа

MV-001498 ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Шарын гол ХК-тай Шарын голын нүүрсний ордын Усны сан бүхий газрын энгийн хамгаалалттай бүсэд олборлолт явуулж, нөхөн сэргээх үйл ажиллагааны тухай 2018 оны 08 дугаар сарын 29-ний өдөр байгуулсан №УС-36/2018 тоот гэрээгээр тогтоосон энгийн хамгаалалтын бүсэд 94,98 га талбай хамаарагддаг.

Энгийн хамгаалалттай 94,98 га талбайд 2,774.4 сая/тн нөөц тооцогдсон байна.

Онцгой болон Энгийн хамгаалалтын бүсэд оногдох нөөц, талбай

Давхцалтай нөөц		
Анхны талбай- 2017 он		1826.18 га
Шинэчилсэн талбай- 2018 он		1767.19 га
Онцгой бүсээр хасагдсан талбай		59.09 га
Онцгой бүсээр хасагдсан нөөц /тн/		6,137,470.00
Энгийн хамгаалалтын бүсийн талбай		94.98 га
Энгийн хамгаалалтын бүс оногдох нөөц	Буянтын зүүн жигүүр /2021 он /тн/	449,425.00
	Шаазгайт /2022 он /тн/	2,324,949.39
	Нийт нөөц /тн/	2,774,374.39

2. Энгийн хамгаалалттай бүсэд уулын ажлын хүрээнд өртөгдсөн нөөцийг олборлох тухай бүрт бүртгэл хийж, 2025 онд энгийн хамгаалалттай бүсэд байгаа үлдэгдэл нөөцийг олборлож дуусгах төлөвлөгөөтэй байна.

2021 оны уулын ажлын хүрээнд энгийн хамгаалалтын 27720.717 м2 талбай буюу 2,77 га талбайд олборлолтын ажил явагдаж хөрс-178598 м3, нүүрс-66940 тн олборлосон.

2022 оны уулын ажлын хүрээнд энгийн хамгаалалтын 6216.556 м2 талбай буюу 0,62 га талбай хөндөгдөж 30090 м3 хөрс хуулалт хийгдсэн.

Энгийн хамгаалалттай бүсэд хамаарагдах 94,98 га талбайгаас 2022 оны байдлаар нийт 3,3 га талбай хөндөгдөөд байна.

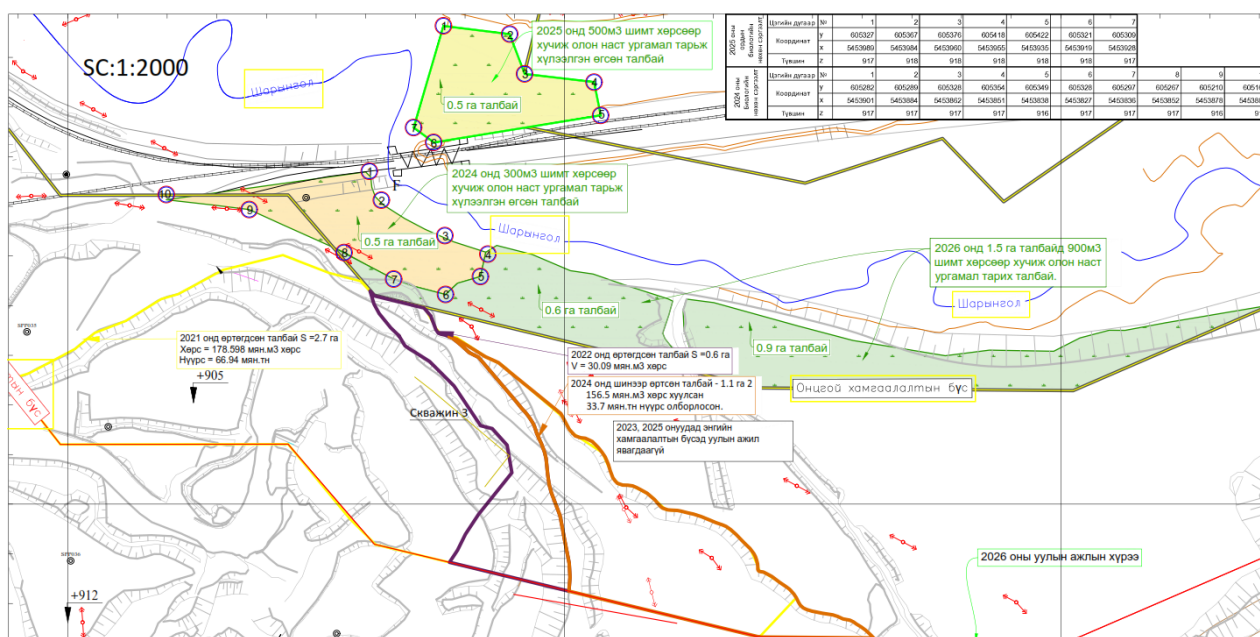
2024, 2025 онд уулын ажлын хүрээнд энгийн хамгаалалтын энгийн хамгаалалттай бүсэд уулын ажил хийгдээгүй.

Онцгой хамгаалалтын бүсэд хийгдэх ажлын төлөвлөгөө

1. Онцгой болон энгийн хамгаалалтын бүсэд техникийн нөхөн сэргээлтийг 1.5 га талбайд дугуйт бульдозер болон ковш ашиглан түрэлт хийж, 900 м³ овоолго тарааж хэлбэржүүлж түрж тэгшилсэн, уг нөхөн сэргээлт хийсэн биологийн нөхөн сэргээлт хийхээр төлөвлөж байна. Тарих Үр болон олон наст ургамал бөгөөд Согоовор, царгас тарина. Царгас нь хөрсөнд шимт тэжээл өгдөг ба гантай үед ургах чадвартай бэлчээрийн ургамал юм.

Шимт хөрсөөр хучилт хийж согоовор, царгас тарих талбай

Биологийн нөхөн сэргээлт хийх талбайн зураг

3.Онцгой болон энгийн хамгаалалтын бүсийн талбайд цэвэрлэгээг 3-4 удаа хийнэ. Хавар 5 дугаар сарын 20 үер уурхайн нийт ажилчдыг хамруулж цэвэрлэгээ хийх төлөвлөгөөтөй байна. Мал амьтаны сэг зэм болон олон жилийн хур хогийг цэвэрлэнэ . Хог хаягдлыг тээвэрлэн сумын хог хаягдлын төвлөрсөн цэгт ландфилийн аргаар булна.

Зураг 7.

Онцгой хамгаалалтын бүсийн одоогийн байдал

Зураг 8

MV-001498 ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Шарын голын нүүрсний ордын талбайд байгаль орчинд тогтмол хийж хэрэгжүүлдэг арга хэмжээнүүд нь байгаль орчинд хандсан хяналт шинжилгээний ажлыг өөрийн мэдлийн хүрээнд болоод нутгийн байгаль орчины албатай байнга хамтран Уурхай жил бүр байгаль орчинд ээлтэй, түүнийг арчлах, хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байна. Үүнд:

Уурхай өөрийн хөрөнгө санхүүжилтээр тээврийн болоод уурхайд хүрэх гол зам болох 3 км замыг засаж сайжруулан, байнгын цэвэрлэгээ хамгаалалтад байлгах Тээвэрлэлтийн явцад бороо хуртай үед эвдэрч цөмөрч хонхойсон, тээврийн хэрэгслийн байнгын явалтаар замын элэгдэл хонхор үүссэн газруудыг тэгшлэн замын хэвийн байдлыг хангах ажлыг тогтмол хийж байна. Энэ нь уурхайд хүрэх замыг зөвхөн нэг байлгаж олон салаа зам үүсэн хөрсний доройтол гарахаас сэргийлсэн хамгийн чухал үүрэгтэй ажил болж байдаг. Цаашид байнга хийж хэрэгжүүлнэ.

- Уст цэгийн хамгаалалт арчилгаа:

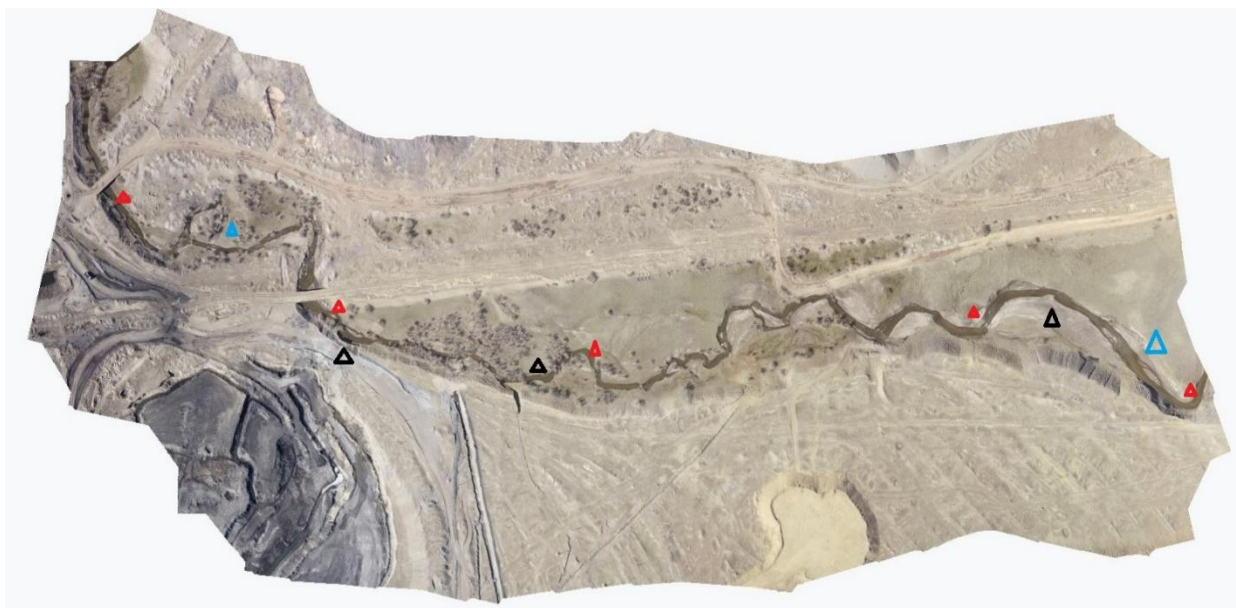
Уурхай ойр орчмын уст цэгүүдийг арчилах хамгаалах ажилд ихээхэн анхаарах ба гол дагуу машины зам гарамыг хаах, зөвхөн төв зам дагуу явах гүүрээр хөдөлгөөнд оролцох, ард иргэдийн болон аж ахуй нэгжийн машин техникийн тос масло голруу гоожих асгаралт гарах эрсдэлтэй тул урьдчилан сэргийлэх тал дээр анхаарч ажиллана.

- Хяналт мониторинг: Хавар, Намар, Зуны улиралд ус, агаар, хөрс, хүнд металын 4, 5 тус тусын дээж авах цэг тогтоож шинжилгээ хийлгэх төлөвлөгөөнд тусгаж ажиллаж байна

Улаан- Усны дээж авах цэг, дээж авах хоорондын зай 300-500 метр

Хар- Хөрс болон хүнд металын дээж авах цэг

Цэнхэр - Агаарын дээж авах цэг

Ус, агаар , хөрсний дээж авах цэг

Сумын байгаль хамгаалах албатай хамтран жил бүр уурхайн эдэлбэр газар болоод, хүрээлэн байгаа орчны судалгаа тандалтын ажлыг хамтран зохион байгуулж оролцдог. Энэ ажлын хүрээнд гарсан санал, зөвлөмжийн дагуу уурхайн үйл ажиллагаандаа анхаарч ажиллаж байна. Мөн уурхайн орчмын гэлтгүй бүс нутгийн хүрээнд сумын байгаль орчны албанаас хийж хэрэгжүүлж байгаа төсөл хөтөлбөрүүдэд дэмжигч, санхүүжүүлэгчээр ажиллах талаар Шарын гол сумын Засаг даргын тамгын газартай гэрээ хийнэ ажиллаж байна. Энэ ажлын хүрээнд зарцуулсан зардлыг компанийн хэмжээнд хийгдсэн тул үйл ажиллагааны зардалд оруулсан.

5.6 ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Хүснэгт 10. Орчны хяналт шинжилгээний үзүүлэлтүүд

№	Хяналт шинжилгээний үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Агаарт агаар бохирдуулагч нарийн болон том ширхэглэгт тоосонцор (Нийт тоос, РМ ₁₀ , РМ _{2.5})	карьер, засвар, гуанзны орчмоос	улирал тутам	4	375.000	3.000.000		Агаар мандлын бохирдлыг хэмжих аргачлалын ерөнхий шаардлага
2	Хөрсөнд (Pb), (Cd), хром (Cr), цайр (Zn), никель (Ni), Мөнгөн ус (Hg), цианид натри, хүнцэл (As)	карьер, ШТС				3.000.000		Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрүүлэхгүй байх
3	Усанд физик хими, хүнд металлын үзүүлэлтүүд	гүний худаг, нуур				3.000.000		Усны чанар. Хортой хүнд металл тодорхойлох Рентген флуоресценцийн арга.
4	Цацраг	карьер	жилд	1	500.000	1.000.000		
	Нийт					10.000.000		

5.7 ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Уурхай нь үйл ажиллагаандаа технологийн сахилга батыг чанд баримталж, аваар осолгүй ажиллах талаар байнга анхаарал тавьж ажиллана. Доорх ажлуудыг компанийн захирал тушаал гаргаж баталгаажуулна.

Хүснэгт 11. Байгал орчны менежментийн төлөвлөгөөний удирдлага зохион байгуулалтын ажлын хуваарь, зардлын задаргаа

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь	Хариуцсан албан тушаалтан
			2024 он	
	1	2	3	4
1.	Байгал орчны удирдлага зохион байгуулалтын арга хэлбэрийг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх чиглэлээр үүрэг хариуцлагын дотоод журам тогтоож мөрдөх	Дотоод төлөвлөлтөөр	Төслийн хугацаанд	БО –ы мэргэжилтэн
2.	Байгал орчныг хамгаалах, үйлдвэрлэлийн осол, гал түймэр, усны аюул мэтийн гэнэтийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, осол гарсан тохиолдолд шуурхай хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах талаар 1 жилд 2 удаа сургалт, сурталчилгааны ажлыг мэргэжлийн байгууллага хүмүүстэй хамтран зохион байгуулах	500.000 төг х 2 удаа =1.000.000	6, 8 саруудад	БО –ы мэргэжилтэн, сургалтын төв
4	Байгаль хамгаалах талаар хийсэн ажлын жил бүрийн тайланг БОАЖЯ болон Шарын гол сумын ЗДТГ-т хүргүүлэх	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр	11 сард	“Шарын гол” ХК-ийн ТДЗахирал
		1.100.000		

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнах хуваарь, задаргаа

Хугацаа	Олон нийтэд тайлагнах, танилцуулах ажлын жагсаалт	Зохион байгуулах хүний албан тушаал
9-р сард	Уурхайн үйл ажиллагааг сум орон нутгийн иргэд, ЗДТГ-ын мэргэжилтэн, холбогдох мэргэжилтнүүдэд газар дээр нь танилцуулна.	Байгал орчны мэргэжилтэн, компанийн удирдлага зохион байгуулна. Зардал нь үйл ажиллагааны зардалд орно.
11 сарын 1-нд багтаана	Менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг боловсруулан Дархан-Уул аймгийн байгал орчин аялал жуулчлалын газар хүргүүлнэ.	
10-р сараас 12-р сарын 1-нд багтаан	Нөхөн сэргээлтийг танилцуулж улсын комисст хүлээлгэн өгч акт дүгнэлт гаргуулна.	

5.9 БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НЭГДСЭН ТӨСӨВ

Хүснэгт 13. Байгал орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангахад шаардагдах зардлын нэгтгэл

№	2026 онд байгаль орчны чиглэлээр хийгдэх ажлын нэгдсэн төсөв	зардал (төг)	Тайлбар
1	Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө	3.6 га техник нөхөн сэргээлт, 3.6 га биологийн нөхөн сэргээлт	Байгаль орчныг хамгаалах зардал
2		Дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	Байгаль орчныг хамгаалах
3		Тэрбум мод тарих хөтөлбөр	Тэрбум модны хүрээнд 1000 ш мод тарина 4.0 га талбайд
4		Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	Байгаль орчныг хамгаалах зардал
5		Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	Байгаль орчныг хамгаалах зардал
6		Онцгой хамгаалалтын бүсийн 1.5 га талбайд нөхөн сэргээлтийн хийх	Байгаль орчныг хамгаалах зардал
7		Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	Байгаль орчныг хамгаалах зардал
8	Байгаль хамгаалах зардал	Нийт зардал	84.200.000
		Удирдлага зохион байгуулалтын арга хэмжээний төлөвлөгөө	Үйл ажиллагааны зардал

2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, техникийн нөхөн сэргээлт, дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлт, хөрс болон ургамалд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, хог хаягдлын менежмент, түүх соёлын өвийг хамгаалах зэрэг арга хэмжээнд нийт 84,200,000 төгрөг зарцуулахаар төлөвлөөд байна. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 38.1.8-р заалтын дагуу нөхөн сэргээлтийн 50% буюу **42,100,000** төгрөг барьцаа байршуулна.

5. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө									
№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмж их нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Агаарын чанар	Тоосжилтыг багасгах, усалгаа хийх	Үйлдвэрлэлийн талбай буюу га	га		495.000	35.000.000 үйл ажиллагааны зардалд	275 хоног	Байгал орчныг хамгаалах тухай хууль
2.	Гадаргын ба газрын доорхи усны нөөц	Шүүрлийн усыг эргүүлэн ашиглах	Уурхайн гүний шүүрлийн усыг эргүүлэн ашиглах	м3			-		Усны тухай хууль Эргүүлэн ашигласан усны хэмжээгээр хөнгөлөлт авах
3.	Хөрсөн бүрхэвч	Техникүүдийг үндсэн замаар, нэг чигээр хөдөлгөөнд оролцуулах	Уурхайн ойр орчимд	га					Батлагдсан арга зүйн дагуу

4.	Газрын хэвлий	Олборлолт нэмэгдэх бүрт шимт хөрсийг хуулж, тусгай талбайд стандартын дагуу хийх	Шинээр олборлолтонд өртөх талбай						MNS4919-2000 “Эвдэрсэн газарт хучилт хийх хөрс. Техникийн шаардлага”,
5.	Уурхайн ашиглалт дууссаны дараагаар биологийн нөхөн сэргээлтийг стандартын дагуу хийж гүйцэтгэх	Уурхайн талбай						Батлагдсан аргазүйн дагуу	
6.	Амьтны аймаг	Уурхайн эдэлбэрээс бусад эрүүл талбайд газар ухаж, амьтдын үүр нүх сүйтгэхгүй байх	Уурхайн ойр орчимд						
	Нийт						35.000.000		Үйл ажиллагааны зардал

6. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө								
№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Техникийн нөхөн сэргээлт	Суларсан орон зайд дүүргэлт хийх	га	3.6		24.000.000	2026 он	Нөхөн сэргээлтийн журам
2.	Биологийн нөхөн сэргээлт	Уурхайн ашиглалт дууссаны дараагаар биологийн нөхөн сэргээлтийг стандартын дагуу хийж гүйцэтгэх	га	3.6		16.000.000	2026 он	
3.	Татан буулгах, хаалтад бэлтгэх							
	Нийт			7.2		40.000.000		

7. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө								
№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Шарын гол сумаас-Уурхайруу явах зам дагуу түрж тэгшлэж, биологийн нөхөн сэргээлт хийнэ. /Зам засварын ажлын үер эвдэрсэн/	Техникийн нөхөн сэргээлт хийж, шимт хөрсөөр хучиж, олон наст ургамал тарих	1.2 га талбай	-	Байгаль орчныг хамгаалах зардалд тусгагдсан	15.000.000	2026 онд	
	Нийт					15.000.000		

8. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө								
№	Нөлөөлөлд өртөх иргэд	Нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн өртөг, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	Уг төслийн талбайд айл өрх, өвөлжөө хаваржаа байхгүй бөгөөд нүүлгэх шилжүүлэх ажил хийгдэхгүй болно	0	0	0	0	0	0	

9. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө								
№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Археологийн дурсгал	Илэрсэн эртний олдворуудыг улирал болгон хяналт тавиж ажиллана .	Олдвор илэрсэн талбайд	-	-	болзошгүй зардалд 200.000	тухайн нөхцөлд	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль
2.	Палеонтологийн дурсгал							
	Нийт					1 00.000		

10. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө								
№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Байгалийн гамшиг, аюулт үзэгдэл	Эрх бүхий байгууллагаар барилга байгууламжийн Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээг хийлгэнэ.	Шарынгол ХК	1	10.000.00	10.000.000	1 жил тутам, Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг тодотгохтой уялдуулан тухай бүр	Засгийн газрын 2018 оны 67 дугаар тогтоолын хавсралт Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ хийх журам
2		Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд тодотгол хийх	Шарынгол ХК	-	-	-		Гамшгаас хамгаалах тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/
	Нийт					10.000.000		Үйл жиллагааны зардал

13. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2026 он				
			Сар ...	Сар ...	Сар ...		
	1	2	3	4	5	6	7
1	Ус, Агаар,хөрс, Цацраг шинжилгээ хийх	10.0 сая	2	5	8, 11	Б. Амангельд	
2	Техникийн нөхөн сэргээлт, болон биологийн нөхөн сэргээлт	40.0 сая	3,4	5,6	7,8,9	Б. Амангельд	
3	Дүйцүүлэн хамгаалах	15.0 сая		5,6		Б. Амангельд Ээлжийн дарга нар	
4	Түмэн мод хөтөлбөр	15.0 сая	5		10	Б. Амангельд ТДЗахирал	
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах	0.1 сая	3	8	11		
	Нийт	80.1сая					

14. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7
4.	Сумын иргэд, Сумын ЗДТГ	Багийн хурал	Уурхайн үйл ажиллагаа, байгаль орчныг хамгаалах чиглэлээр хийсэн ажил	Улриалд 1 удаа	1.0 сая	Б. Амангельд	ЗДТГ Хурлын заал, Соёлын төв
	Нийт						